

نبوي معجزې

ليکوال:

مولوي عبدالهادي حماد

Ketabton.com

نبوي معجزې

ليکوال

مولوي عبدالهادي حماد

د تعليم الاسلام راډيو ويب پاڼې له خوا:

www.TaleemulIslam-Radio.com

د چاپ حقوق په خپرندویه ټولنه اړه لري

د کتاب پېژندنه :

❖ د کتاب نوم	:: نبوي معجزي
❖ لیکوال	:: مولوي عبدالهادي حماد
❖ خپرندوی	:: علامه رشاد خپرندویه ټولنه / کندهار
❖ کمپوز او ډیزاین	:: علامه رشاد کمپیوټر اداره / کندهار
❖ کمپوزر	:: خپله لیکوال
❖ چاپکال	:: ۱۳۸۸ ش - ۲۰۰۹ ع
❖ چاپشمېر	:: ۱۰۰۰ ټوکه
❖ د خپرونو لړ	:: (۳۲)

اړیکي

m_rohyal2006@hotmail.com
mrohyal@gmail.com

گرځنده

۰۰۹۳(۰) ۷۰۰۳۲۶۰۱۱

د تعلیم الاسلام راډیو ویب پاڼې له خوا:

www.Taleemulislam-Radio.com

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

د خپروونکي د یادښت پر ځای :

معجزه د رسالت نخبه ده

لوی خدای د خپلو بنده گانو د لارښوونې لپاره په بېلابېلو وختونو کې لارښوونکي را استولي دي، چې د دغو لارښوونکو په واسطه یې خپل حق دین خپور کړی او د دوی په ذریعه یې د جهالت توري تیارې روښانه کړي. هر لارښوونکي خپل قوم سمې لارې ته رابللی او په دغه لاره کې یې هر ډول تکلیف او زحمت ته اوږه ورکړې. د پیغمبرانو په سلسله کې ځینې داسې انبیاء هم تېر سوي چې د تبلیغ لپاره یې په سوونو کلونه خوارۍ کښلې او بېلابېل تکلیفونه او مشقتونه یې پر ځان وړي دي.

زموږ ستر پېشوا حضرت محمد مصطفی ﷺ د یوې ستري معجزې تر څنګ چې د وروستي آسماني کتاب څخه عبارت ده، د خپل امت د لارښوونې او رهنمائي کولو په موخه بېلابېلي معجزې ښکاره کړي، چې هره معجزه د هغوی پر رښتیني رسالت دلالت کوي، د حضرت محمد مصطفی ﷺ د معجزو بیانونه به د دغه ډول رسالو تر زغم او ښتې وي، خو د نوي نسل د پوهاوي او د اسلام پوهنې او محمدي رسالت سره د نوو ځوانانو د بلدتیا په موخه زموږ همکار او خوږ ژبي لیکوال ښاغلي مولوي عبدالهادي حماد د نبوي معجزو په نوم یوه کوچنۍ خو د محتوی په لحاظ یوه مغتنمه رساله لیکلې، علامه رشاد خپرندویه ټولنه د ښاغلي حماد صاحب دغه رساله د تبرک او د نوي نسل د خپل دین او رسول سره د مینې په موخه خپروي، خدای دي وکي

چي له دغي لاري د خپل خان او ولس لپاره د خدمت مصدر وگرځو.
موږ ښاغلي حماد صاحب ته د دغي رسالې د چاپ مبارکي
وايو او د دې تر څنگ دوعا کوو چي لوی خدای ﷻ دې حماد صاحب
ته د اوږده او آرام ژوند تر څنگ محمدي امت ته د نور خدمت توان
ورکړي.

په درنښت
علامه رشاد خپرنډويه ټولنه
کندهار

فہرست

۹	 پیل	۱.
۱۲	 معجزہ خہ تہ وایی؟	۲.
۱۴	 د حینو انبیاوو ﷺ معجزی	۳.
۱۷	 د معجزی مقصد	۴.
۱۹	 کرامت	۵.
۱۹	 سحر او جادو	۶.
۲۱	 د سحر او معجزی توپیر	۷.
۲۳	 د معجزی ډولونه	۸.
۲۴	 د حضرت محمد ﷺ معجزی	۹.
۲۷	 قرآن کریم یوه څرگنده معجزه ده	۱۰.
۳۰	 د سپوږمۍ دوه ځایه کېدل	۱۱.
۳۳	 د کافرانو په شوم هدف د رسول الله ﷺ	۱۲.
۳۷	 د حضرت محمد ﷺ معجزه وه چي	۱۳.
۳۹	 ابو جهل او ملگرو ته د رسول الله ﷺ	۱۴.
۴۴	 وعتیبه ته د رسول الله ﷺ ښرا	۱۵.
۴۶	 په اسلامي نړۍ کي د عمري همت اغېز	۱۶.
۴۶	 د حضرت عمر ﷺ اسلام راوړل	۱۷.
۵۰	 دام خیر په اړه د رسول الله ﷺ دعا	۱۸.
۵۴	 د ابوهریره ﷺ د مور په اړه د	۱۹.
۵۵	 د وچکالی څخه خلاصون	۲۰.

۲۱.	له آسمان څخه د ملايکو راکښته کېدل.....	۵۶
۲۲.	د بدر په غزا کې باران اورېدل.....	۵۸
۲۳.	نبوي معجزه وه چې خاورو کافران.....	۵۹
۲۴.	د احزاب د غزا وړاندوينه.....	۶۰
۲۵.	د احزاب په غزا کې د سپلۍ راتگ.....	۶۰
۲۶.	د حنين په غزا کې د معجزې په مټ.....	۶۴
۲۷.	د رسول الله ﷺ د وژني په شوم هدف.....	۶۶
۲۸.	د معراج پېښه نبوي معجزه وه.....	۶۷
۲۹.	د رسول الله ﷺ د ځيگر مبارک.....	۷۲
۳۰.	د حديبې په تړون کې د رسول الله ﷺ....	۷۳
۳۱.	د ونواطاعت.....	۷۳
۳۲.	د غرونو سلام.....	۷۴
۳۳.	د لېرو خرماوو ډېروالۍ.....	۷۴
۳۴.	د څو تنو په غذا په سوونو خلک ماره.....	۷۶
۳۵.	د معجزې په مټ د امپراتوريو د.....	۷۷
۳۶.	له ډېرو څخه رسول الله ﷺ ته د سلام.....	۷۷
۳۷.	د خرما د وچې ونې ژړا.....	۷۸
۳۸.	د نبوي دريځ ښورېدل.....	۷۹
۳۹.	و رسول الله ﷺ ته د اوښ سجده.....	۷۹
۴۰.	الهي ساتنه.....	۸۲
۴۱.	د رسول الله ﷺ وړاندويني.....	۸۵
۴۲.	د جگړې په اړه پېشگويي.....	۸۶
۴۳.	تر قيامت وړاندي شپږ پېښي.....	۸۷
۴۴.	مذهب به اور سم.....	۸۸
۴۵.	مېرمن به د مېړه سره تجارت کوي.....	۸۸

۴۶. سپک خلک به د قومي مشرانو په نامه ۸۹
۴۷. نبوي سنت به د اړیکو پر بنسټ وي ۸۹
۴۸. د پسونو خرڅوونکي به د نګي ودانۍ ۹۰
۴۹. شراب او رشوت ته به ځانګړی نوم ۹۰
۵۰. یاجوج او ماجوج به راسي ۹۱
۵۱. یو سپېڅلی انسان به بربادۍ ته د پای ۹۳
۵۲. د دجال په نامه به یوه لویه فتنه څرګنده ۹۴
۵۳. د یو بې ساري حیوان راتلل ۱۰۰
۵۴. پر درسته نړۍ د لوګي راتلل ۱۰۲
۵۵. لمر به له لوېدیځ څخه راوڅېږي ۱۰۳
۵۶. مخکې په وښوونکي ۱۰۴
۵۷. په وروستۍ زمانه کې به حیوانات ۱۰۴
۵۸. په وروستۍ زمانه کې به اور رامنځته ۱۰۵
۵۹. آیا معجزې هم دومره دي ۱۰۹
۶۰. د علامه رشاد خېرندویه ټولنې چاپ ۱۱۱

پیل

نَحْمَدُهُ وَنُصَلِّي وَنُسَلِّمُ عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ حُمَاةِ
الدِّينِ الْمَتِينِ وَعَلَى كُلِّ مَنْ تَابَعَهُمْ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

وبعد !

د هغه څښتن تعالی په سپېڅلي نامه، چي د تيارې شپې څخه د
سپين سباوون سپينې ځلاوي برسېره کوي، هغه سباوون چي لوی
څښتن پکښي د ماتمونو او سوکاليو کوربه توب له ازله ايښی دی.
همدا سباوون دی چي له شپې سره سيالي کوي، ځيني زړونه پکښي
خاندي، ځيني ناڅي، خو ځيني بيا د ماتم پرتور تغردومره بې حاله وي
چي په بېله نړۍ کي گرځي. دا د شپو او ورځو يوازینی دنده نه ده،
بلکي په همدې پړاو کي دواړه رابښکېل دي، منځنی ټکی په دواړو کي
بريښي. همدا شپه او ورځ دي چي د هغه کهکشان څېره د عقيدې
سترگو ته ښيي چي بيا تل خلاصون ترې نسته، رښتيني ښکمرغۍ او
بدمرغۍ هم هلته دي. کله شپه او کله ورځ په لالهانده نړۍ کي انساني
غړو ته د رښتيني ښکمرغۍ د لاسته راوړلو جوگه توب ورکوي. کله بيا
فکر په دې نړۍ کي تم کړي هغه شپې ور په زړه کوي کومي چي د
ودانۍ او ورانۍ دي. انسان د خپل مريي په څېر کله هسکو غرونو ته
خپږوي کله يې بيا د ژورو څاهانو په تل کي بې هوښه غورځوي.
هوکی! دا يوازی د څښتن تعالی ﷻ دوه استازي دي. ده يې ټول
ب. شمه استازي، انسان. فکر خپلي څېړنيزي کټگوري ته راوي بو

فنا به په ډېره چابکۍ سره انساني فکر پخپلو موټو ووهي او روح به يې له بدنه بېل کړي، تش کالبوت به پاته سي.

د څښتن تعالی ﷻ ګلورين رحمت دي پر وياړمن بشروي، چي ټوله بشریت يې په دې نړۍ کي دروهي (روحي) دوږخ او په راتلونکي عالم کي يې د عملي دوزخ څخه وژغورل، نه يوازي چي نړيوال يې د توري او تجربې په مټ قانع کړه، بلکي انسان ته يې په فکري، روحي، محيطي او داسي نورو ډګرونو کي رښتيني ډاډ ور په برخه کړ. د دې وياړ څخه تش هغه کسان بې برخي سول چي د زړونو پلازونه يې له رخې او کينې څخه ډک کړي وو، ازادي يې نه درلوده، چي د ځان په اړه پرېکړه وکړي، بلکي تر فکري استعمار لاندې راغلي وو.

هوکي! همدا د څښتن تعالی ﷻ پر بشریت باندي د خپلي لوروني له درياب څخه د يو خوشاڅکو اورول وو.

اوس که د معاصري نړۍ بشپړه بشپړتيا له آنده تېره کړو د شک پرته دې پايلي ته رسيږو، چي د عقېدې رښتينولي د خلکو په منځو کي د يوې معما بڼه ځانته غوره کړېده، دا ځکه چي د رښتني عقېدې څښتنان لاس تر زني ناست دي په هره څانګه کي چي مادي شته تر سترګو کړي د مين په څېر وردانګي، مقابل لوري مو په دې توانېدلی دی، چي زموږ په علم، کلتور، دود، ازادي او داسي نورو کي په دلاوره زړه لاس وهنه وکړي. په ورته ډول د دې جوګه سوی دی چي پر فکرونو مو داسي توره پرده وغوړوي، چي حق راته باطل او باطل راته حق ښکاره کړي د ساري په ډول که د علم څانګه را واخلو پخپله خوښه مو علم و مذهبي او عصري ته ويشلی دی، حال داچي پوهه دوې برخي او ټولنه مذهبي او عصري پوهان نه سي قبلولای بلکي ساينسي پوهه د

مذهبي پوهي څخه زېږي او ساينسي پوهه مو د مذهب ثبوت کوي. لنډه داچي هر څومره چي پر وړغيو بيا به هم لږ وي خو داچي که د رښتيني عقيدې څښتنان لاس تر زني نه کښيني او د خپلي لاري مله له لاسه ورنه کړي نو په کار ده، چي د عقيدوي دفاع په هره زاويه کي د وس تر بريده کار وکړي، بلکي په کار ده چي د دفاع تر کرښو يې تېره معارضوي بڼه ورکړي.

د دفاع لپاره ډيري لاري سته خواړونده يې يوه څانگه دا هم کېدای سي، چي خلگو ته هغه نبوي ثبوتونه تر نظر تېر سي کوم چي حضرت محمد ﷺ پخپله زمانه کي خلک په قانع کړي دي، چي يوه برخه يې د معجزو څخه عبارت ده چي يو په بل پسې به يې تر بحث لاندې ونيسو:

معجزه څه ته وايي؟

معجزه هغه کړنې ته ويل کېږي، چې د پيغمبرۍ د دعوې کوونکي له لوري څخه د عادت خلاف کار څرگند سي او د هغه کړنې کول نور خلک عاجز کړي تر څو خلک وپوهېږي، چې نوموړې کړنه د الله ﷻ د نبي پرته بل څوک نه سي تر سره کولای، الله ﷻ و ډېرو انبياوو ته معجزې ورکړي دي، ځکه الله ﷻ فرمايي:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ^(١)

ژباړه: بېشکه موږ رسولان (نبيان، استازي) د ښکاره نښو (معجزو) سره لېږلي دي.

لکه چې ومو ويل: معجزه د عادت خلاف يوه کړنه ده، د عادت خلاف کړنې دوه ډوله کېدای سي، يوه دا چې داسې کړنه تر سره سي چې په مشاهدت يې څوک نه سي ښودلای خو امکان يې وي، دوهمه دا چې داسې کړنه تر سره سي چې په مشاهدت هم ښودل کېدای سي خو تر يوه بريده گران کار وي، د مثال په ډول ويلای سو: که ستاسو په کوڅه کې يوه وچه ونه ولاړه وي د څو کالو په بهير کې يې پانې نه وي کړي. يو موثق کس (باوري څوک)، چې خبره يې د باور وړ وي تاسو ته ووايي چې د کوڅې ونې شنې پانې پيدا کړي دي. څرگنده ده چې تاسو به

^(١) سورة الحديد، الاية - ٢٥. وسميت معجزة لأن البشر يعجزون عن الأتيان بمثلها، تفسير قرطبي ج: ١ ص: ٦٩.

تعجب وکړئ او دا به ډېر گران کار درته ښکاره سي او که تاسو ته همغه کس ووايي چي د کوشې وچي وني نن د يو چا سره خبري کولې. تاسو به دا خبره د شک پرته درواغ وبولئ. د نوموړي کس لومړۍ وينا د يو گران، ممکن او مشاهدوي کار لپاره مثال سو او دوهمه وينا يې د يوې ممکنې غير مشاهدوي کړنې لپاره مثال سو، خو پاته دي نه وي چي مشاهدوي او غير مشاهدوي مو په دې اعتبار وره وويل، چي د فطرتي توان پرته يې څوک په مشاهدت نه سي ښودلای.

په پورته مثال کي مو د عادت خلاف کړنه وپېژندل په همدې ډول الله ﷻ خپل استازي د داسي پېښو جوگه کړي، چي بېخي عقلي شونتيا څخه دباندې وي يا په بل عبارت خلک چي يې په سترگو نه وويني په ډېره چابکۍ به د درواغو پرېکړه پرې وکړي. پاته دي نه وي چي دغسي کړني يوازي د کوم خاص پيغمبر څخه نه دي څرگندي سوي، بلکي د زيات شمېر انبياوو څخه څرگندي سوي دي، د مثال په ډول:

د عینوا نبیاوو ﷺ معجزې

الله ﷻ و موسیٰ ﷺ ته د مار معجزه ورکړې وه، کله چې به یې خپله لکړه وغورځوله د هغې لکړې څخه به لوي ابي مار جوړ سو او و همدې معجزې ته د فرعون ټول ساحران عاجزه سول او پدې پوه سول چې دا سحر نه دی بلکې معجزه ده، لکه چې الله ﷻ فرمایي:

فَالْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿١﴾

ژباړه: نو لکړه یې وغورځوله بیا ناڅاپه لوی ښکاره مارتري جوړ سو. همدا ډول الله ﷻ و عیسیٰ ﷺ ته د مړو د ژوندي کېدو معجزه ورکړې وه، لکه چې الله ﷻ فرمایي:

أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ ﴿٢﴾.

ژباړه: زه و تاسو ته یوه معجزه ستاسو د (پالونکي) له لوري راوړم، زه و تاسو ته د مرغې په څېر یو شی جوړوم بیا پکښې پو کوم نو د الله ﷻ په امر به (ژوندي) مرغې سي.

الله ﷻ و ابراهیم ﷺ ته اور یخ ورگرځاوه، کله چې نمرود د ده لپاره ډېر زیات زورور اور تیار کړی و. لکه چې الله ﷻ فرمایي:

(۱) سورة الاعراف الاية (۱۰۷).

(۲) سورة آل عمران الاية (۴۹).

قُلْنَا يَنَّا زُكُونِي بَرْدًا وَسَلَامًا عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ ﴿١﴾

ژباړه : موږ ورته وويل : اي اوره! پر ابراهيم ﷺ باندي يخ او جنت سه.

په همدې ډول كله چي د صالح ﷺ قوم له ده څخه د معجزې غوښتنه وكړه صالح ﷺ د الله ﷻ په امر سره د غره څخه اوښه را وايستل لكه چي الله ﷻ فرمايي:

وَإِلَىٰ ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَنْقُومِرَ آعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَهِ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ

ژباړه : و ثموديانو ته مو د دوى ورور صالح ﷺ په پيغمبرۍ ورولېږي ده ورته وويل اي قومه! د الله ﷻ عبادت وكړئ ستاسو لپاره د الله ﷻ پرته بل خداى نسته تاسو ته ستاسو د (پالونكي) له لوري څخه معجزه راغله دغه ستاسو لپاره د الله ﷻ اوښه ده.

و داود ﷺ ته الله ﷻ اوسپنه په لاس كي داسي نرمه كړې وه لكه موم ځكه الله ﷻ فرمايي: وَالنَّالَهُ الْخَدِيدَ ﴿٢﴾

ژباړه : موږ و داود ﷺ ته اوسپنه نرمه كړې وه.

و سليمان ﷺ ته الله ﷻ بادونه او پېرانان تابع گرځولي وه، ځكه الله ﷻ فرمايي:

وَلِسُلَيْمَانَ الرِّيحَ غُدُوُّهَا شَهْرٌ وَرَوَاحُهَا شَهْرٌ وَأَسَلْنَا لَهُ عَيْنَ

(١) سورة الانبياء الاية (٦٩).

(٢) سورة الاعراف، الاية (٧٣)

الْقَطْرِ وَمِنَ الْجِنَّ مَنْ يَعْمَلُ بَيْنَ يَدَيْهِ بِإِذْنِ رَبِّهِ^(١)

ژباړه : و سليمان ﷺ ته بادونه تابع وه، سهار يې د يوې مياشتې، ماښام يې د يوې مياشتې مزل کاوه او د قطر چينه مو ورته بهېولې وه او ځينو له پيرانانو څخه ده په مخ کې د الله ﷻ په امر کار کاوه.

همدا ډول الله ﷻ و نورو پيغمبرانو ته هم معجزې ورکړي وي، لکه د حضرت محمد ﷺ معجزې چې وروسته به مفصل ډول راسي او داسي نور.

په هر صورت دا ټولي داسي کړني دي چې د انساني توان څخه دباندې دي.

د يادوني وړ ده، چې پورته مو د لږ اشارې په کولو سره څرگنده کړه چې معجزه د عجز څخه اخيستل سوې ده، عجز د عربي ژبې څخه په ناتواني ژباړل کېږي او دلته موخه ځني د انسانانو ناتوانه کول دي دا چې د دې ناتواني څخه موخه څه ده؟ په جواب کې ويلای سو:

د معجزې مقصد

خرگنده ده چې معجزه یو منطقي دلیل نه دی لکه چې په ښکاره موضوعاتو کې چې استعمالیږي، د مثال په ډول څوک ستاسو څخه وپوښتي چې کعبه ولې کعبه بولي؟ تاسو په جواب کې ورته وواياست: کعبې ته له دې امله کعبه وايي چې پر مکعب شکل باندې جوړه ده او مکعب شکل د هندسي فن له آنده هغه شکل ته ویل کېږي، چې څلور گوټيزه او متساوي الاضلاع وي دا چې کعبه هم په دې بڼه جوړه ده ځکه ورته کعبه وايي.

دا یو منطقي دلیل سو، خو معجزه له داسې دلیل څخه بېله ده، بلکې معجزه د یو کس د رسالت پر رښتینولۍ باندې دلیل دی البته یو مشاهده وي دلیل دی او د دې دلیل لامل دا دی چې عقېده طبعاً له غیبو او پټو شیانو سره اړه لري د هر دین پلټنه چې وکړئ د هغه دین پیروان خامخا داسې عقېدې لري او د داسې شیانو پر راتلو باندې پیاوړ لري، چې په سترگو نه لېدل کېږي، لکه مسلمانان چې د جنت، دوزخ او داسې نورو شیانو د راتګ عقېدې لري دا ټوله په دې معنی دي چې یو داسې واکمن سته چې غیب شیان پالي او د شتو تر بریده یې رسوي نو کوم څوک چې داسې کړنه تر سره کړي چې د انساني توان له دائرې دباندې وي یقیني خبره ده چې د داسې چا تر اوبه د هغه واکمن سره وي چې د عقیدوي او غیبی شیانو څښتن دی او دغه کس پخپل رسالت کې رښتین دی.

بله خبره دا ده چي د نړۍ د اديانو متخصصين وايي: د ټولو عقېدو څښتنان په دې آند دي، چي رښتيني مذهب يو دى هغه واکمن يو يا سره هم نظره او کلک تړاو لرونکي دي چي د غيبو شيانو واک يې په توان کي دى نور ټوله دينونه باطل دي، خو په دې ځاى کي لاره پېچل سوې ده، چي رښتيني دين له باطلو دينونو څخه څنگه توپير سي هر چا د خپل وس سره سمې هڅي کړي دي چي پخپل فکر رښتيني دين انتخاب کړي. له نېکه مرغه موږ مسلمانان ټوله په دې عقېده يو، چي رښتيني دين اسلام دى يا تر اسلام وړاندي هغه دينونه دي کوم چي قرآن بنودلي دي ځکه چي مشاهدوي دليل لري هغه دينونه دي د څښتن تعالى ﷻ پرته يې له چا سره توان نسته، بلکي هره معجزه و بشريت ته يو خبر دى چي تاسو که اسلام دين حق نه بولئ نو ستاسو لاره خلاصه ده تاسو هم داسي کړنه تر سره کړئ، تر اوسه هيڅوک پدې نه دى بريالى سوى چي د معجزې په څېر دليل وړاندي کړي لکه وروسته چي به راسي. البته ځيني شيان سته چي په ښکاره د معجزې سره ورته والى لري لکه په روا شيانو کي کرامت او په ناروا شيانو کي سحر، خو په حقيقت کي هريو د معجزې سره زيات توپير لري چي يو په بل پسې به يې تربحث لاندې ونيسو:

کرامت

د ولي الله (د الله ﷺ دوست) و هغه کړني ته کرامت ويل کېږي، چي د عادت خلاف وي، البته د ده بې ارادې تر سره سي او هم دا يې د معجزې سره توپير دی چي معجزه د نبي په اراده او د خلکو په غوښتنه سره تر سره کېږي او کرامت د ولي بېله ارادې تر سره کېږي.

سحر او جادو

سحر د شرعي اصطلاح له مخي په هغه شي پوري خاص کړل سوی دی چي سبب يې څرگند نه وي او د حقيقت پر خلاف يوازې يوه ذهني لومه وي^(۱). د لا روښانتيا په موخه ويلاى سو، چي سحري کړنه د سحر کونکي له خوا د خلکو د سترگو غلطول دي په حقيقت کي هيڅ شتون نه لري د ساري په ډول په ځينو ځايونو کي ليدل کېږي يو څوک جماد (وچ) شى په نبات (شنه) شي اړوي لکه: چي د يوه لرگي څخه لوند نيا لگى جوړ کړي. داسي کړنه د شريعت له مخي جرم دی، الهي کوم پيغام پکښې نسته بلکي د يوه کسب په مټ هر څوک دغه کړنه تر سره کولای او زموږ د سپېڅلي اسلام له پلوه د سحر کوونکي لپاره د سختو عذابو ژمني.

(۱) السحر فى عرف الشرع مختص لكل امر يخفى سببه ويتخيل على غير حقيقته. تفسير كبير ج: ۱ ص: ۴۳.

سوي دي او د کبيره (لويو) گناهونو په ډله کي شمېرل سوي دي، عقیده ورته ساتل کفر بلل سوي ده بل لا دا چي سحر کوونکي ته پر اسلام پاتېدل ناشوني دي حکم الله ﷻ فرمايي:

وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ وَلَٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ...^(۱)

ژباړه: سليمان ﷺ کفر نه دی کړی مگر شيطانانو کفر وکړ خلکو ته يې سحر ورښودى.

د پورتنی آیات څخه په څرگند ډول معلومېږي، چي الله ﷻ د سحر څخه په کفر تعبير کړی دی.

د دې ناوړه عمل په اړه بجاله ﷺ د رسول الله ﷺ څخه روايت کوي: د سحر کوونکي سزا دا ده چي سړيې په توره ووهل سي^(۲).

حضرت بجاله ﷺ فرمايي: موږ ته د حضرت عمر ﷺ تر مړيني يو کال وړاندې د عمر ﷺ له خوا يو ليک راغلی په ليک کي حضرت عمر ﷺ ليکلي وه: هر سحر کوونکی نارينه او ښځه ووژنئ^(۳).

د حضرت ابو موسی اشعري ﷺ څخه روايت دی، چي رسول الله ﷺ فرمايلي دي: درې کسان الله ﷻ جنت ته نه پرېږدي: لومړی - شراب څښونکی. دوهم: د وصيلې پرېکوونکی او دريم: د سحر تصديق کوونکی^(۴).

^(۱) سورة البقرة الآية (۱۰۲)

^(۲) رواه الترمذی، وقال الصحيح انه من قول جندب آه. زواجر.

^(۳) رواه البخاری

^(۴) رواه الامام احمد فی مسنده، وابن حبان فی صحيحه وابو يعلى والحاكم وصححه، وقال المنذرى فى الترهيب من شرب الخمر.

د سحر او معجزې توپير

سحريو ناروا کار دی او معجزه د يوه سپېڅلي کس څخه د يوه سپېڅلي کار د څرگندولو څخه عبارت ده که څه هم د معجزې او سحر تر منځ توپير د پورتنیو خبرو په نظر کې نیولو سره ډېر څرگند دی خو بیا هم د لا سپیناوي په موخه یې ځیني توپیرونه تر بحث لاندې نیسو، چي د لاندنیو توپیرونو څخه عبارت دي:

۱. معجزه د هغه چا له لاسه څرگندېږي، چي د نبوت دعوه کوونکی او رښتینی او ټاکلی انسان وي او سحر د هر چا له لاسه منځته راتلای سي.
۲. سحر پرته له دې چي د کتونکو لپاره لنډ مهالی غولونکی دی په حقیقت کې هیڅ نسته او معجزه یو حقیقي شی ده، چي په حقیقت کې هم شتون لري لکه د صالح عليه السلام او بنه چي تر یوه وخته پوري یې و مسلمانانو ته د خوراک لپاره شیدې ورکولې^(۱).
۳. سحر چا ته کوم تاوان نه سي رسولای او د معجزې په مټ د الله ﷻ په امر سره خلک په یقینې ډول هلاکېدای سي، لکه چي الله ﷻ یې په قرآن کریم کې یادونه کړې ده^(۲).
۴. معجزه تل پر سحر باندې برلاسي وي او سحر د معجزې په

(۱) طبری - التفسیر ۲۴ / ۴۵۸.

(۲) مَا يُفَرِّقُونَ بَيْنَهُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ وَمَا هُمْ بِضَارِينَ بِهِ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ

وړاندي ټيټ راځي لکه د موسی ﷺ په کیسه چي کله موسی ﷺ لکړه وغورځوله. د ساحرانو ټوله سحر يې په وړاندي مات سو او ساحران پوه سول، چي د موسی ﷺ کړنه سحر نه بلکي يوه معجزه ده، ځکه زموږ يو داسي توانا سحر يې په وړاندي مات سو، چي موږ يې له ډېره وخته تاييه نيولي وه^(۱).

د پورتنیو توپيرونو ترڅنګ سحر له معجزې سره نور توپيرونه هم لري چي سالم فطرت يې له ورايه پېژندلای سي.

(۱) وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٣٣﴾ قَالُوا يَمُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقَى وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْكِينَ ﴿٣٤﴾ قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُواْ عَيْنَ النَّاسِ وَاسْتَزْهَبُوهُمْ وَجَاءُواْ بِسِحْرِ عَظِيمٍ ﴿٣٥﴾ * وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿٣٦﴾ فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ ﴿٣٧﴾ فَغُلِبُواْ هُنَالِكَ وَانْقَلَبُواْ صَافِرِينَ ﴿٣٨﴾ وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَجْدِينَ ﴿٣٩﴾ سورة الاعراف ١١٣ - ١٢٠ آيتونه.

د معجزې ډولونه

څرنگه چې معجزه يوه داسې کړنه ده، چې تر انساني توان او ساينسي وړتيا دباندې ده خو پخپل ځان کې څلور ډولونه لري چې د لاندنيو ډولو څخه عبارت دي :

لومړی : د معجزې کړنه د عادت خلاف وي هيڅ يوه برخه يې د عادت سره سمون نه خوري لکه د لکړي څخه د مار جوړېدل ، د سپوږمۍ دوه ځايه کېدل، د اسمان څخه رالوېدل او داسې نور.

دوهم : معجزه يوه داسې کړنه وي، چې د عادت خلاف خو نه وي مګر په ټاکلي او مخصوص وخت کې يې راتلل د عادت خلاف وي لکه د طوفان راتلل، زلزلې کېدل او داسې نور.

درېم : معجزه يوه داسې کړنه وي، چې د عادت خلاف نه وي او نه يې په ټاکلي وخت کې راتګ د عادت خلاف وي خو د څرګندېدو لاره يې د عادت خلاف وي لکه د پيغمبرانو په دعا د باران اورېدل، د ناروغ جوړېدل او داسې نور.

څلورم : معجزه يوه داسې کړنه وي، چې د عادت خلاف نه وي او نه يې د څرګندېدو لاره د عادت خلاف وي مګر د دغه کړنې په راتګ وړاندې پوهه يې د عادت خلاف وي لکه د نبی ﷺ وړاندوينه.

د حضرت محمد ﷺ معجزې

لکه مخکي چي مو وويل الله ﷻ په هره زمانه کي خپلو پيغمبرانو ته داسي معجزې ورکړي دي، چي د الهي دين نه منونکي به ترې عاجزه وه لکه چي د حضرت موسیٰ ﷺ په زمانه کي چي سحر او جادوگري ډېره مخ په وړاندي وه د هغې زمانې د خلکو په آند د درنښت پور انسان هغه څوک و، چي د سحر په ناروا لاره کي به يې ډېره برلاسی درلوده الله ﷻ و موسیٰ ﷺ ته داسي معجزه ورکړه، چي د دوی ټول سحر او جادو يې په وړاندي مات و. د حضرت عیسیٰ ﷺ په زمانه کي طب پوهنه ډېره مخ په وړاندي وه تر داسي بريده چي د هغې زمانې خلکو د هري ناروغۍ لپاره درمل پيدا کړي وه يوازي يې د مورزاده پانده، مړي ژوندي کېدل او پس ناروغۍ درملنه نه سواي کولای الله ﷻ و عیسیٰ ﷺ ته د دغه درو وارو درملنه د معجزې په بڼه ورکړه، چي ټوله نه منونکي يې په وړاندي ناتوانه سول.

تر ټولو په وروستۍ زمانه کي الله ﷻ حضرت محمد ﷺ په پيغمبرۍ ولېږي په دغه زمانه کي کوم درس ځای نه و، يعني نه داسي مدرسه او نه مکتب و چي په مت يې خلکو علوم او فنون زده کړي وای او د دغه ځای څخه دي خلکو ته علمي، ادبي او هنري افکار رسېدلي وای. يوازي د شعر خطابي او بياني فن و، چي په خلکو کي يې طبعاً دود موندلی و او خلکو زياته پاملرنه هم ورته کوله که څه هم زيات خطيبان او شاعران يې د ليک او لوست څخه هم بې برخي وه، خو د

زیات تمرین په مټ یې لوړ، لوړ مقامونه گټلي وو آن تردې چې د هغې زمانې شعرونه تر اوسه پوري د عربي ادب یوه برخه ده. د دوی د اشعارو د ودې یو لامل دا هم کېدای شي، چې مرکزي عربستان د تجارت مرکز و، د زیاتو سیمو څخه خلک ورته راتلل په ځانگړي ډول د حج د اداء کولو په وخت کې به تجارتی کاروانونو د مکې و لوري ته مخه کړه، زیات خلک به سره یو ځای کېدل په همدې وجه مکه د ادبي مشاعرو مرکز هم بلل کېده، د هري سیمي خلکو زیار ایستی چي یو شعر راوړي او د خلکو د مجموعې په وړاندې یې ووايي او ځان ته د خپل شعر معیار معلوم کړي. د دې سره به ځینو خلکو خپلي بوللي (قصیدې) د مکې په خونه کې څړولې چې ښه بېلگه یې د اسلام د څرگندتیا پر مهال د هغه قصیدو څخه عبارت ده، چې په مکه کې څړېدلې او ه قصیدې وې چې د تعلقات سبعة په نامه یادېدلې.

د دوی په اند شعر او شاعري ویاړ و، دوی به د خپلو شاعرانو زیات درنښت کاوه او د خپل قوم د برتری لپاره به یې د خپلو شاعرانو نومونه یادول او د شاعرانو لرل به یې د خپل قوم د عزت په موخه سند گرځاوه. مگر د خپلو کوچنیانو ښوونې او روزنې ته یې هیڅ پاملرنه نه کوله، همدا لامل و چې د مکې او حجاز د سیمو زیات خلک په لیک او لوست نه پوهېدل.

د یادوني وړ ده، چې په هغه وخت کې درې علوم و عربو ته په میراثي ډول پاته ول لومړی دا چې دوی به د ستورو پېژندنه کول او په مټ به یې ځان ته د باران د اورېدلو وخت معلوماوه، دوهم دا چې پل زني به یې زده کول او دوی په دې کار کې زیات مهارت هم درلودی، دریم دا چې د نسبونو زده کړه به یې کول او په دې لاره کې یې هم زیاتي

هڻي ڪولي اود دې فن په يادولو کي يې هېڅ ډول زيار نه سپماوه^(۱).
 په همدغه وخت کي څښتن تعالیٰ ﷺ حضرت محمد ﷺ د
 بشریت خپل استازی ولېږی داسي استازی و، چي په بشریت کي تر
 ټولو غوره انسان و تر داسي بريده چي په غوره والي کي يې ساری نه
 لري، دده په راتگ سره تر ټولو وړاندي دده خپل قوم د مخالفت سخت
 عکس العمل وښودی، الله ﷻ دده د رښتينولۍ په موخه زياتي
 معجزې ورکړې، چي ځيني يې دده تر زمانې پوري خاص وې او يوه
 څرگنده معجزه يې تر اوسه پوري لاسته او تر قيامته پوري به هم وي
 چي د قرآني معجزې څخه عبارت ده، دا يوه لويه او څرگنده معجزه ده
 چي تفصيل يې په لاندې ډول دی:

(۱) وَلَكِنَّ الْقَذْفَ بِالتَّحْوِمِ قَدْ كَانَ قَدِيمًا، وَذَلِكَ مَوْجُودٌ فِي أَشْعَارِ الْقَدَمَاءِ مِنَ الْجَاهِلِيَّةِ ...
 الروض لانف ج: ۱ ص: ۳۵۴ فصل في الكهانة، انساب الاشراف ج: ۳ ص: ۱۹۸،
 عشائر العراق ج: ۱ ص: ۳۷، احوال القبائل، سبل الهدى والرشاد، ج: ۱ ص: ۱۳۵،
 الروض الانف، ج: ۱ ص: ۱۷۴.

قرآن کریم

یوه څرگنده معجزه ده

څرگنده ده، چي رسول الله ﷺ د ماشو توب څخه کومه زده کړه نه وه کړې او نه په قریشو کي د لیک او لوست زده کړه دود وه لکه مخکي چي مو اشاره ورته وکړه، نه د مکې قریشو د رسول الله ﷺ څخه شعر یا ادبي ټوټې اورېدلي وي. څه وخت چي نوموړی په رسالت سره وویاړل سو نو قریشو ته یې د الله ﷻ سپېڅلی کلام قرآن کریم واوروی، داسي کلام چي د ادبي قانون له مخي هیڅ ډول نیمگړتیا نه پکښې تر سترگو کېده بلکي هیچا د داسي کلام په څېر ادبي وینا نه سوای کولای په پایله کي ټول خلک ورته عاجزه سول، هر څومره چي یې لاس او پښي بنورول هڅو یې هیڅ گټه نه کول پرته له دې چي و دې کلام ته دناتوانۍ سرونه ټیټ کړي نه یوازي چي د ټوله قرآن په څېر دوی یوه مفصله وینا نه سوای کولای بلکي د قرآن کریم د یوه کوچني سورت په څېر یې هم یوه وینا نه سوای کولای. سربېره پر دې که د ټوله بشریت ادیبان سره یوځای سي بیا هم د دې جوگه نه دي، چي څوک دي پکښې یو سورت جوړ کړي، ځکه الله ﷻ د دغې خبري د ثبوت او سپیناوي په موخه ټولو انسانانو ته خبر ورکړی دی او فرمایلي یې دي:

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ

وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١﴾

ژباړه : که چیري تاسي په شک کي یاست د هغه (قرآن) څخه چي موږ پر خپل بنده باندي نازل کړی دی نو راوړئ یو سورة د دې قران په څېر او هغه خپل مرستیلان د الله ﷺ پرته وبولئ (وننگوئ) که رښتیا ویونکي یاست.

الله ﷺ شاوخوا څوارلس سوه کاله وړاندي ټولو انسانانو ته خبر ورکړی دی او ویلي یې دي: که تاسو شک لرئ چي قرآن د الله ﷺ کلام نه دی او وایاست چي دا کتاب رسول الله ﷺ د ځانه جوړ کړی دی، نو رسول الله ﷺ خو یو انسان و تاسو هم انسانان یاست ونیسئ تاسو هم دا کار وکړئ. تر اوسه پوري هیڅوک نه دی توانېدلی چي د دې قران په څېر یو کوچنی سورة جوړ کړي.

په بل ځای کي الله ﷺ فرمایي: یوازي انسان نه بلکي که پیرانان هم ورسره په مرسته کي مله سي هم دا کار نه سي کولای ځکه قرآن د الله ﷺ کلام دی د الله ﷺ کرښه ده پرته بل څوک نه سي کولای الله ﷺ فرمایلي دي:

قُلْ لِّیْنَ اَجْتَمَعْتَ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰی اَنْ یَّاتُوْا بِمِثْلِ هٰذَا

الْقُرْءَانِ لَا یَّاتُوْنَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ کَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِیْرًا ﴿٢﴾

ژباړه : ووايه (اې محمده ﷺ!) که چیري انسانان او پیرانان سره یو ځای سي چي د دې قران په څېر (یو کتاب) راوړي را به یې نه وړي د دې قرآن په څېر که څه هم ځيني له دوی د ځینو ملاتړ کوونکي

(١) سورة بقره - ٢٣ آیت.

(٢) سورة الاسراء - ٨٨ آیت.

(مرستيالان) هم سي.

د پورتنیو خبرو په نظر کي نیولو سره په ښکاره ټکو کي وښودل
سوه چي قرآن یوه داسي معجزه ده، چي تر اوسه پوري پاته او تل به
وي نو کوم څوک چي د اسلام په وړاندي شک لري نو د دې معجزې
په لیدلو سره یې شک له منځه تلای سي، ځکه که یې څوک معجزه
نه بولي نو د دې قرآن په څېر دي یوه وينا وړاندي کړي چي د
قرآن کریم سره په فصاحت، بلاغت، اخبار بالغیب او نظم کي ورته والی
ولري.

د سپوږمۍ دوه ځايه کېدل

د رسول الله ﷺ يوه بله څرگنده معجزه دا وه، چي د مکې کافرانو وپتېيله چي محمد ﷺ درواغجن ثابت کړي او داسي غوښتنه ترې وکړي چي د بنده له توانه وتلې وي هغه دا چي له اسمانه څخه دي محمد ﷺ سپوږمۍ راکښته کړي که رښتيا هم دغه کار وکړي نو رښتيني پيغمبر دي او د رسالت په دعوه کي رښتيني دي او که يې ونه کړي نو د رسالت په دعوه کي درواغجن دي.

په هر صورت دوی دا کار وکړ د رسول الله ﷺ څخه يې د سپوږمۍ د راکښته کېدو غوښتنه وکړه رسول الله ﷺ د دوی خبره واورېده او د څښتن تعالی ﷻ څخه يې وغوښتل تر څو سپوږمۍ راکښته او د دوی غوښتنه پوره کړي الله ﷻ پخپله لويه توانايي سره دا کار وکړ، په مني نومي ځای کي يې د آسمان له لوري سپوږمۍ راکښته کړه، سپوږمۍ دوه ځايه سوه د مکې او شاوخوا سيمو خلگو دغه کار په وينه او په څرگند ډول وليدی. البته دغه پېښه د شپې په منځنۍ برخه کي رامنځته سوه او الله ﷻ هم د دې پېښي يادونه په قرآن کریم کي کړې ده^(۱).

(۱) اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ① وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعَرِّضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ② وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ وَكُلُّ أَمْرٍ مُّسْتَقَرٌّ ③ سورة قمر الايات ۱ - ۳. بخاري - الصحيح (فتح الباري ۷/۲۲۴) ورواه مسلم برقم: (۲۸۰۲).

اوس خبره داده، چي ايا دغه کار هم شونی دی؟ یا په بل عبارت په پورتنۍ معجزه کي لاندنۍ دوی پوښتني پیدا کيږي:

لومړۍ پوښتنه: څرنگه چي سپوږمۍ یو سیار ستوری دی، نو ستوري د فلکیاتو د علم له انده په ځان کي ماتوالی مني؟

دوهمه پوښتنه: که دغه پېښه رامنځته سوې وي نو ولي یوازي د دغه خبري پېښلیک یوازي مکه وال بیانوي په کار وه، چي د ټولي نړۍ خلکو لیدلې وای او د نړۍ د هر گوټ څخه تاریخ پوهانو نوموړې پېښه پخپلو لیکنو کي درج کړې وای؟

د لومړۍ پوښتني جواب: تر نولسمي پېړۍ وړاندي د مذهب پوهانو او ساینس پوهانو تر منځ د ستورو ماتوالی او یا نه ماتوالی یوه توده موضوع وه په پایله کي ډېر اوږده بحثونه او مناظرې پر جوړې وې، بلکي د پېړیو، پېړیو څخه دواړو ډلو د خپلو نظرونو د ثبوت لپاره اوږده اوږده کتابونه لیکلي وه. د مذهب پوهانو په ډله کي د نوموړي موضوع ثبوت د عقیده پوهانو دنده وه او په دوی پوري اړه لري د دوی له انده ټول ستوري که سیارات دي که ثوابت دي پخپل منځ کي ماتوالی مني او د ساینس پوهانو له انده دغه کار شونی نه و، بلکي ټول ستوري یو نه جلا کېدونکي او نه څيري کېدونکي شیان ول، خو د دوی دغه اوږدې مناظرې په اوس مهال کي په څرګند ډول بې ګټي ثابتې سوي دي او په ښکاره ډول د مذهب پوهانو په ګټه موضوع ثابته سوې ده، څوک چي لږ مطالعه لري هغه ته ثابته ده، چي ستوري په هر مهال کي کېدلای سي چي ټوټه ټوټه سي او د لا سپیناوي لپاره ویلای سو، چي ټولي نړۍ ولیده چي د سپیني روسیې په سیمه کي په شلمه پېړۍ کي د ځینو سیارو ټوټې ولوېدې او دا خبره ثابته سوه چي سیارې ماتېږي.

آخر دا چي دا خبره هم په زړه ورتوب سره کېدای سي، چي د رسول الله ﷺ په زمانه کي سپوږمۍ دوه ځایه سوې ده.

د دوهمي پوښتني جواب : څرنگه چي دغه معجزه په داسي مهال کي رامنځته سوې ده، چي ټول خلک په خواږه خوب ويده وو ډېر لږ خلک به داسي وو چي وينښ به وو، نوکوم څوک چي وينښ وو نو هغو د ليک او لوست توان نه درلودی ځکه په هغه زمانه کي ليک او لوست ډېر کم و که چا درلودی هغو به نه وي ليکلي ځکه په هغه وخت کي د تاريخ د ضبط د ارزښت احساس د خلکو سره نه و او نه يې خلک په درنښت پوهېدل يوازي تاريخي پېښي د وينا له مخي په ميراثي ډول پاتېدلې.

بله خبره دا ده: هره خبره چي نور څوک يې بيان نه کړي دا د دې ثبوت نه دی چي دغه موضوع نو درواغ ده. که د دې ثبوت نسته چي د مکې والو پرته نوري نړۍ په پېښليکونو کي د سپوږمۍ د لوېدو يادونه نه ده کړې دا په دې معنی نه ده چي د سپوږمۍ لوېدل نه دي رامنځته سوي.

د کافرانو په شوم هدف د رسول الله ﷺ پوهاوی

رسول الله ﷺ ته چي الله ﷻ د هجرت اجازه وکړه، دی مبارک په داسي مهال کي و مدینې ته وکوچېدی چي کافرانو د ده د وژلو پرېکړه کړې وه او ده ته الله ﷻ د کافرانو د شوم هدف په اړه معلومات ورکړل او د کافرانو د پوره تیاري سره دی مبارک روغ رمت مدینې ته ورسېدی، دا چي دی مبارک د قریشو په شومو هدفونو د الله ﷻ له لوري خبرېدی دا د رسول الله ﷺ معجزه وه.

د پېښې لنډیز په لاندې ډول دی:

ټولو اصحابو ته رسول الله ﷺ اجازه ورکړې وه، چي مدینې ته هجرت وکړي قریشو چي د مبارکو اصحابو هجرت وڅاری په دې پوه سول چي اوس نو زموږ لپاره د یوې لويې بلا لاره پرانیستول سوه ځکه که هغوی مهاجر سي نو زموږ د تجارت لویه لاره بندولای سي او هر وخت چي وغواړي د توانایی په پیدا کېدو سره کولای سي چي پر موږ حمله وکړي نو د دې ناوړین څخه د وتلو لاره باید ولټول سي نو له دې امله یې دا غوره وگڼل، چي د قریشو یوه لویه مشوره را وبولي او یوه لاره پیدا کړي هغه و چي د قریشو د مشورې په سرای (دارالندوة) کي د قریشو اووه واړه قومونه سره راټول سول د رسول الله ﷺ څخه د خلاصون په موخه یې ډول، ډول نظرونه وړاندي کړل خو آخر د لوی

بدبخت ابوجهل رايه ٿولو تصويب ڪرڻ، د ده رايه دا وه چي د ٿولو قومونو خنجه يو، يو نامتو پهلووان دي وگمارل سي، په بنه وسله دي سمبال سي او رسول الله ﷺ دي ووڙني ڪله چي محمد ﷺ ووڙل سو نو د ده ڪورني د دي توانايي نه لري چي د ٿولو قومونو سره جگهه وکري آخر دي ته اڀه ده چي ديت واخلي نو موڙ ٿول قومونه به ديت ورکيو او د تل لپاره به د ده له شره خانونه خلاص ڪيو. د دي نظر په وڙاندي ڪولو سره ٿول موافق سول او عملا يي دغه ڪار پيل ڪيو او د رسول الله ﷺ د وڙني لپاره يي لاندني ڪسان وٽاڪل:

١: ابوجهل بن هشام

٢: عقبه بن ابي معيط

٣: امية بن خلف

٤: طعيمة بن عدي

٥: ابي بن خلف

٦: منبه بن الحجاج

٧: حڪم بن عاص

٨: نضر بن حارث

٩: زمعة بن الاسود

١٠: ابولهب

١١: بني بن الحجاج د منبه بن الحجاج ورور^(١).

له بله پلوه رسول الله ﷺ ته الله ﷻ د ڪافرانو د شوم هدف په اڀه معلومات ورکړل، وحي يي ورته وکړي چي هجرت وکړه قريشو ستا د وڙلو لپاره پلان جوړ ڪړي دي او تر خپله وسه هڅه ڪوي چي تا ووڙني نو

^(١) ابن حجر - فتح الباري ٢٣٦/٧، زاد المعاد ٥٢/٢.

حُڪه رسول الله ﷺ د ٽڪنده غرمي پر مهال د ابوبڪر ؓ کور ته ورغلي ابوبڪر ؓ د رسول الله ﷺ د دي بي وخته راتگ خخه متحير سو او پوښتنه يي ترې وکړه، چي زما مور او پلار دي تر تا جار وي خه توي پښه رامنځته سوې ده؟ رسول الله ﷺ په جواب کي ورته وويل: چي الله ﷻ ماته د هجرت کولو اجازه راکړې ده. ابوبڪر ؓ ځني وپوښتل: چي زما سره؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: هو! لنډه داچي پر دي يي پرېکړه وکړه، چي د شپې به په هجرت پيل کوو. رسول الله ﷺ کور ته تشریف يووړ ابوبڪر ؓ يي د شپې د راتگ لاره څاره^(۱).

قريشو د شپې له پيل خخه د رسول الله ﷺ کور محاصره کړی و او دا يي پتيلې وه، چي کله محمد ﷺ د شپې ويده سي په ناڅاپي ډول به حمله پرې کوي او وژني به يي، پدې نه وه خبر چي محمد ﷺ د معجزو او رښتينولي پيغمبر دی او د څښتن تعالی ﷻ توانايي دومره لويه ده، چي د انسان په ناتوان فکر يي لاره نه سي ډب کولای په هر صورت رسول الله ﷺ د شپې راووتی د قريشو ليکي يي وڅارلې بيا يي علي ؓ ته امر وکړ، چي زما پر بستره باندي ويده سه الله ﷻ به دي د دوی له شره وژغوري او خپل يو پتو يي هم ورکړ، د دي لپاره چي پر ځان يي واچوي رسول الله ﷺ يو مټ ريگنه خاوره واخيسته د دوی پر لوري يي وغورځول الله ﷻ د دغه خاورو په مټ د دوی سترگي وتړلې رسول الله ﷺ يي هيڅ نه وليدی. رسول الله ﷺ برابر د ابوبڪر ؓ کور ته ولاړی د هغه ځای خخه دواړه مبارکانو حرکت وکړ، پنځه ميله ليري د ثور غره ته وختل په هغه ځای کي يو غار و په هغه غار

(۱) البخاري - الصحيح (فتح الباري) ۲۳۱/۷.

ننوتل دلتہ قريشو داننتظار شېبې تېرولې، يو کس ورته راغلی پوښتنه
يې ترې وکړه، چي تاسو څه کوئ؟ قريشو ورته وويل چي موږ د محمد
ﷺ د وژني لپاره ناست يو هغه کس ورته وويل: قسم په الله ﷻ چي
هغه ولاړی تاسو نه وليدئ، دوی حيران سول د محمد ﷺ د پروتي
ځای ته ورغلل که يې وکتل د رسول الله ﷺ په څېريو کس پروت دئ
دوی پخپلو کي سره وويل چي دا دئ محمد ﷺ پروت دئ بيا ورته
منتظر سول کله چي سهار سو حضرت علي ﷺ د هغه ځای څخه را ولاړ
سو دوی ترې وپوښتل چي محمد ﷺ څه سو؟ علي ﷺ په جواب کي
ورته وويل: زه نه يم خبر. په همدغه مهال دوی پوه سول چي زموږ هڅه
ناکامه سوه او پخپل شوم هدف کي بريالي نه سوو^(۱).

داهم د رسول الله ﷺ معجزوي نخښي وې چي کافرانو د وس تر
بريده دده د له منځه وړلو هڅه وکړه مگر بريالي نه سول.

^(۱) رحمة للعالمين ۱/۹۵، مختصر السيرة للشيخ عبد الله ص ۱۲۷.

د محمد ﷺ معجزه وه چي

قریش و چکالی و خپل

کله چي د مکې خلکو پر رسول الله ﷺ او اصحابانو ﷺ باندي د وس تر بریده ظلمونه پیل کړل آن تردې چي ځيني اصحابان مبارکان يې په وحشیانه ډول سره شیهان کړل او خپله د رسول الله ﷺ د شهادت لپاره يې ډول ډول توطئې ترلې نو رسول الله ﷺ دوی ته سخته ښرا وکړه، چي په پایله کي د رسول الله ﷺ ښرا قبوله سوه او پر دوی باندي تر څو کالو پوري دومره سخته وچکالي راغله چي کله به دوی آسمان ته وکتل آسمان به دوی ته د لوږي پیغام ورکاوه آخر بېخي تنگ سول، نو د مکې والو لوی واکمن ابوسفیان رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ویل چي ای محمد ﷺ! ته خپله خلکو ته د وصیلې لارښوونه کوې او خپله دي خپل قوم په معجزانه ډول په وچکالی کي اچولی دی ته د خپل قوم سره وصیله وکړه، دعا وکړه چي څښتن تعالی ﷻ نوره دغه وچکالي له منځه یوسي او منظم اورښتونه رامنځته سي تر څو ستا قوم له لوږي څخه خلاص سي. د ابوسفیان د دغي غوښتنې سره سم رسول الله ﷺ د څښتن تعالی ﷻ څخه دعا وغوښته الله ﷻ د ده مبارک دعا قبوله او په پرله پسې ډول يې پر قریشو اورښتونه پیل کړل خو بیا هم مکې والو خپله کرغېړنه خپره برېنده او مخالفت يې پیل کړ، د دوهم حل مخالفت په جواب کي رسول الله ﷺ دوی ته ژمنه ورکړه، چي

د دې مخالفت په بدله کي به تاسو ته ډېر ژر سخت عذاب راسي او همداسي وسوه يعني د بدر په غزا کي دوی په هغه پيمانې وځپل سول کوم چي رسول الله ﷺ ورسره ژمنه کړې وه^(۱).

دا هم د رسول الله ﷺ معجزه وه، چي مکه وال يې ټوله ناتوانه کړي وو لکه چي مو ولوستل قريشو بله هيڅ لاره نه درلوده پرته له دې چي د ناتوانۍ سرونه ټيټ کړي او په عاجزۍ سره د رسول الله ﷺ په برکت ځانونه خلاص کړي.

(۱) والثاني : أن قريشاً أصابهم جوع ، فكانوا يرون بينهم وبين السماء دخاناً من الجوع ، . . . [هذا] لأن قريشاً لما استعصت على النبي صلى الله عليه وسلم دعا عليهم بسنين كسني يوسف ، فأصابهم قحط وجهد ، حتى أكلوا العظام والميتة ، وجعل الرجل ينظر إلى السماء فيرى ما بينه وبينها كهيئة الدخان من الجهد ، فقالوا {ربنا اكشف عنا العذاب إنا مومنون} ، فقال الله تعالى : {إنا كاشفو العذاب قليلاً إنكم عائدون} ، فكشف عنهم ، ثم عادوا إلى الكفر ، فأخذوا يوم بدر ، فذلك قوله : {يوم تبطش البطشة الكبرى} ، وإلى نحو هذا ذهب مجاهد ، وأبو العالية ، والضحاك ، وابن السائب ، ومقاتل . زاد المسير - التفسير ٥ \ ٣٤٧ في تفسير سورة دخان.

ابو جهل او ملگرو ته

در رسول الله ﷺ بشرا

د رسول الله ﷺ يوه بله معجزه داوه، چي يوه ورځ رسول الله ﷺ په بيته کي پر لمانځه ولاړ و ابو جهل او د ده ځيني ملگري پر راتول رسول الله ﷺ ته نژدې ناست وو د رسول الله ﷺ گلورين عبادت د دې کمبختو لپاره د سر درد و په هره بيه چي رسول الله ﷺ ته تاوان ور رسېدلای دوی نه سپماوه په ځانگړي ډول د عبادت پر مهال باندي خود فطري توان سره د دوی د موټو زور سيالي نه سواي کولای. دې کرغېړنو خلکو چي رسول الله ﷺ د لمانځه پر مهال وليدی نور څه يې نه سواي کولای خو دومره يې وکړه، چي ابو جهل و ملگرو ته وويل چي پروڼ يوه اوښه حلاله سوې ده د دغه اوښي بدبويه رحم (هغه ځای چي د حيوان اولاد پکښي پرورښت کوي او د زيرېدو تر وخته په همدغه ځای کي وي) څوک د محمد ﷺ په اوږو کي ورايښودلای سي؟ د دوی په فکر دا هم يو ډول تاوان و، چي محمد ﷺ ته يې ورسوي. په دوی کي لوی بدبخت عقبه بن معيط د دې کار لپاره تياری وښودى. دستي ولاړ سو هغه کرغېړن شى يې راوړی کله چي رسول الله ﷺ پر سجده سو، ده خبيث دغه شى په اوږو کي وړ کښېښودى د ايښودلو سره سم ابو جهل او ملگرو د پسخند په توگه په خدا پيل وکړ. عبدالله بن مسعود ﷺ فرمايي، چي: زه په دغه ځای کي ولاړ وم زړه مي سره اوښتى خو څه مي په توان نه وو که مي کتل بي بي فاطمة ﷺ چي په دغه وخت کي نجلۍ

وه خبره سوه، رسول الله ﷺ ته يې ځان ورساوه او هغه مردار بڼې شى يې ترې ليري کړ بيا يې پر دوى مخ راواړوى پوچ او رد يې ورته ووايل، کله چي رسول الله ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو دوى ته يې بڼرا وکړه، الله ﷻ د ده مبارکه بڼرا قبوله او دوى يعني ابوجهل او ناست ملگري ډېر ژر د بدر په غزا کي د مردارو په څېر د بدر په څاه کي ولوېدل^(۱).

پاته دي نه وي چي رسول الله ﷺ په لمانځه بوخت و، د دوى خدا او ناروا کړني ته يې پام نه سو لامل يې دا و، چي رسول الله ﷺ او د ده ملگرو په داسي بڼه لمونځ کاوه، چي گويا دوى د لوى څښتن تعالى ﷻ و مخ ته ولاړ دي او ويني يې د لاسپيناوي په موخه د داسي مبارکو هستيو د لمونځو يو څو بېلگي رانقلوم:

مجاهد رحمه الله عليه د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه او حضرت عبدالله بن زبير رضي الله عنه حال رانقل کړى دى، چي کله به دوى پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه يو لرگى چي ښځ کړې يعني هيڅ به نه ښورېدل^(۲).

علماو وليکلي دي چي حضرت ابن زبير رضي الله عنه د حضرت ابوبکر رضي الله عنه څخه لمونځ زده کړى و او ابوبکر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه لمونځ زده کړى و، يعني په څه ډول چي رسول الله ﷺ لمونځ کاوه په دغه ډول به ابوبکر رضي الله عنه او عبدالله بن زبير رضي الله عنه هم لمونځ کاوه. ثابت رضي الله عنه وايي چي د عبدالله بن زبير رضي الله عنه لمونځ داسي و لکه يو لرگى چي يو ځاى ښځ کړې.

ابن زبير رضي الله عنه به کله دومره اوږده او بې حرکتې سجده وکړه، چي مرغان به راغله ده پر ملا به کښېناستل، کله به يې دومره اوږده رکوع

(۱) رواه مسلم برقم (۱۷۹۳).

(۲) تاريخ الخلفاء.

وڪره چي ٽوله شپه به تر سهاره په رکوع کي و او کله به يي دومره اوږده
سجده وڪره چي ٽوله شپه به تيره سوه.

يوه ورځ حضرت زبير رضي الله عنه د جگړې په ډگر کي لمونځ کاوه، نو يو
غشي د مسجد پر دېواله ولگېدی چي د مسجد د دېوال يو تهوته يي
والوزوله او دغه تهوته د حضرت زبير رضي الله عنه د ستوني او پيري تر منځ تيره
سوه خوده هيڅ فکر نه وکړ، نه وار خطا سو، نه يي رکوع او سجده لنډه
کړه.

يوه ورځ يي لمونځ کاوه د ده زوی چي هاشم نومېده د ده وڅنگ ته
بيده و د بام څخه يو مار راو لوېدی او د ده پر زوی باندي راتاو سوزوی
يي چيغي کړې د کور خلک ټوله په چابکي سره راغلل شور ماشور جوړ
سو هغه ماري يي مړ کړ، ابن زبير رضي الله عنه په هغه ډول سره په بڼه ارامتيا سره
لمونځ کاوه، کله چي يي سلام وگرځاوه نو وې ويل چي يو څه شور او ښغ
مي تر غوږ سو څه شي و؟ بي بي يي ورته وويل چي الله جل جلاله دي پرتا
رحم وکړي اوس دي بيا زوی مړ وای ته په خبر هم نه يي؟ ده مبارک ورته
وويل: ورکه سې که په لمانځه کي مي بلي خوا ته توجه او فکر کولای
نولمونځ به چيري پاته سوی وای^(۱).

حضرت عمر رضي الله عنه چي په آخر وخت کي په خنجر ونو ووهل سو او د
دغه زخمو څخه بيا شهيد سو، هر وخت به وينه ترې بهېدله او زيات وخت
به بي هوښه و خو بيا هم د لمانځه لپاره بيداره کېدی لمونځ به يي کاوه
دا به يي ويل چي د هغه چا لپاره په اسلام کي هيڅ حصه نسته چي لمونځ
پرېږدي.

حضرت عثمان رضي الله عنه به ټوله شپه وينس و او په يوه رکعت کښي به

(۱) بديع وغيره. ذکره مولانا محمد زکريا رحمته الله عليه في حكايات الصحابه.

يې ټوله قرآن کریم ختم او.

د حضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عادت داسي و، چي کله به د لمانځه وخت راغلی نو پر بدن به يې رپيدل راغله او مخ به يې ژړ سو. يو چا پوښتنه ترې وکړه، چي داڅه خبره ده چي د لمانځه د وخت په راتگ سره دي مخ ژړ سي او بدن دي رپېږي؟ ده مبارک ورته وويل: دا د هغه امانت وخت دی چي الله ﷻ پر اسمانونو، مځکه او غرونو باندي نازل کړ دوی يې د پورته کېدو څخه ناتوان سول خو انسان پورته کړ.

د حضرت خلف بن ايوب رضي الله عنه څخه يو چا پوښتنه وکړه، چي تا په لمانځه کي مچان نه تنگوي؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل، چي مجرم حکومت په درو وهي دی ښه نه کوي دا تکليفونه پر ځان تېروي خو په دې فخر کوي چي زه د حکومت په هر ډول وهلو کي نه ښورم، يعني چي زه خو څومره ټينگ یم زه چي د خپل رب ﷻ و حضورته ولاړ یم زه د يوه مچ له امله وښورېږم.

مسلم بن يسار رضي الله عنه چي به کله د لمانځه لپاره ودرېدی نو د خپل کور خلکو ته به يې وويل، چي تاسي ماته خبري کوی زه ستاسو په خبرو نه پوهېږم. يوه ورځ ده مبارک د بصري په جامع کي لمونځ کاوه چي د مسجد يوه برخه راچپه سوه، خلگو يې له امله وځغستل د باندي سره يو ځای سول شور او غوغا سوه خو دی هيڅ په خبر نه سو^(۱).

دا هم د سپېڅلو انسانانو د لمونځ کولو يو څو بېلگې وې که د دوی د لمونځو حالت ته وکتل سي نو په څرگند ډول د رسول الله ﷺ د لمانځه حال ترې ښکاري، چي د هغه به نو څه ډول لمونځ و او کله به د

(۱) ذکره مولانا محمد زکريا نور الله مرقدہ في حکايات الصحابة التي ترجمت الي اللغة البشتو.

خلگ چي راپورته سول د عتيبه کار تر کار تېر سوی و يعني مړ سوی و^(۱).

لکه څرنگه چي د رسول الله ﷺ د ښراوو څخه مکه والو دومره تاثیر واخيستی په ورته ډول د رسول الله ﷺ د دعاوو د سپېڅلتيا څخه هم ډېرو خلکو تاثیر اخيستی دی، چي ځيني بېلگې يې په لاندې ډول دي:

په اسلامي نړۍ کې د عمري همت اغېز او نبوي معجزه

عمري همت چې د تل لپاره يې د اسلامي سيمو واکمنو ته د دې الهام ورکړی دی چې هيڅ واکمن حضرت عمر رضي الله عنه غوندي بهادر، سپېڅلی او عادل نه سي جوړېدای دا چې يوه داسې څېره د اسلام و سپينو پلوشو ته په خوښۍ سره راغله د نبوي دعا پايلې او نبوي معجزه وه، چې لنډيز يې په لاندې ټکو کې خلاصه کېدای سي:

د حضرت عمر رضي الله عنه اسلام راوړل

عمر رضي الله عنه د اسلام راوړلو څخه مخکې د مسلمانانو په تکليف ورکولو کې يو نوموتی انسان و، د رسول الله صلي الله عليه وسلم د وژني هڅې يې د وس تربریده کولې^(۱).

يوه ورځ د کافرانو يوه جرگه جوړه سوي وه په دې جرگه کې غوښتنه سوې وه، چې څوک به محمد صلي الله عليه وسلم و وژني؟ عمر رضي الله عنه وويل: زه به يې و وژنم. خلگو ورته وويل: پېشکه ته يې وژلای سي. ده هم دستي توره راواخيسته د محمد صلي الله عليه وسلم د وژني اراده يې وکړه کله چې را روان سو پرلاري سعد بن ابې وقاص رضي الله عنه په مخه ورغلی پوښتنه

(۱) احمد - المسند ۴۲۷/۶، ابوداود - السنن ۵۳۸/۲، النسائي - السنن ۱۱۹/۶.

يې ځني وکړه، چي اې عمره ! چيري ځي؟ عمر رضي الله عنه ورته وويل: ځمه چي محمد ﷺ ووژنم (العياذ بالله) سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه ورته وويل: څومره بې فکره سوي يې، که ته محمد ﷺ ووژني د بنو زهره قوم، د بنو هاشم قوم او د بنو عبد مناف قوم به تا ووژني. عمر رضي الله عنه ته درد (غصه) ورغلي او ورته وې ويل: فکر کوم چي ته هم بې دينه سوي (مسلمان سوي) يې، نو لومړی به ستا کار وکړم يعني وه به دي وژنم بيا به گورم چي څه وکړم دا خبره يې وکړه توره يې راو کښل سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه وويل: هو زه مسلمان سوي يم، ده هم خپله توره را وکښله د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سول کله چي حضرت سعد بن ابي وقاص رضي الله عنه و عمر رضي الله عنه ته وويل: ته لومړی د خپل کور څخه ځان خبر کړه، چي ستا خپله خور او اخښی دواړه مسلمان سوي دي. عمر رضي الله عنه چي دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو، د خور کور ته چي ورسېدی د ده اخښی حضرت خباب رضي الله عنه او د ده خور دروازه تړلې وه دواړو يعني ښځي او خاوند د قرآن کریم تلاوت کاوه عمر رضي الله عنه په زوره دروازه ووهله حضرت خباب رضي الله عنه د ده د برغ سره دننه پټ سو د قرآن کریم سپپاره د چابکۍ له امله دباندې پاته سوه، خور يې دروازه خلاصه کړه د عمر رضي الله عنه په لاس کي يوشی و په هغه يې خور پر سر ووهل او ورته وې ويل: د خپل ځان دښمني! بې دينه سوي (مسلمان سوي) يې؟ د خور تر سريې ويني رواني سوې عمر رضي الله عنه دننه ورغلی و اخښي ته يې وويل: څه مو کول او دا آواز د چا و؟ اخښي يې ورته وويل خبري اتري مو کولې. عمر رضي الله عنه ورته وويل: آيا تا خپل دين پرې ايښی او بل دين ته اوښتی يې؟ اخښي يې ورته وويل: که بل دين حق وي نو بيا؟ عمر رضي الله عنه چي دا واورېده

دستي يې اخبني تر ٻيره ونيوی، ٻيره يې ځني وکښل پر مخکه يې را
غوځار کړ، ښه يې وواهه خوري يې د خلاصولو هڅي کولې خوده پر مخ
باندي په دومره زور سره په چپلاخه ووهله چي تر مخ يې ويني رواني
سوي آخر دا خو هم د عمر خور وه ورته وې ويل: موږ له دې امله وهل
کېږو چي مسلمانان سوي يو پېشکه موږ مسلمانان يو، څه چي ستا په
وس وي هغه وکړه په دغه حالت کي د عمر رضي الله عنه پر هغه سپاره سترگي
ولگېدې چي په تلوار کي دباندې پاته سوي وه او د قرآنکريم اياتونه
پر ليکلي وه په دغه وخت کي د عمر رضي الله عنه درد په وهلو کم سوي و او د
خور ويني يې وليدې چي ډېري بهيدلې، شرم ورغلی نو خور ته يې
وويل: ښه ته راته ووايه دا څه شي دي؟ خوري يې ورته وويل: ستا لاس
ناپاکه دي ناپاکه لاس و دې سپارې ته نه سي ورتلای عمر رضي الله عنه چي
هر څومره ټينگ سو، خو خوري يې وې اودسه او بې غسله چاته د
قرآنکريم اياتونه نه ورکول آخر عمر رضي الله عنه ولاړی غسلي يې وکړ او هغه
پاڼه يې واخستله. په دغه پاڼه کي سورة [طه] ليکلی و، عمر د دغه
سورة ويل پيل کړل، کله چي تر [إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَأَعْبُدْنِي
وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي] پوري ورسېدی حال يې بدل سو خور او ا
خبني ته يې وويل: ښه دي ما هم د محمد صلي الله عليه وسلم خدمت ته بوزی د دې
خبري په اورېدلو سره حضرت خباب رضي الله عنه دباندې راووتی او ورته وې
ويل: اي عمره! زه تاته زيری درکوم چي پرون د پنجشنبې په ورځ
رسول الله صلي الله عليه وسلم داسي دعا وکړه، چي: اي الله صلي الله عليه وسلم! په عمر او ابو جهل
کي چي کوم يو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړه. يعني
مسلمان يې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وو) خباب رضي الله عنه

زياته ڪره: معلوم ٿي ڇي د رسول الله ﷺ دعا ستا په هڪله قبوله
سوي ده. تر دي څخه وروسته عمر رضه د رسول الله ﷺ و خدمت ته
حاضر سو او د جمعي په سهار يي اسلام راوړ^(۱).

ڪله ڇي حضرت عمر رضه مسلمان سو د كافرانو مورال ٽيٽ سو،
خو بيا هم مسلمانان يوه کوچني ڍله وه او په كافرانو ٽوله مڪه ڊڪه وه
بلڪي ٽول عرب كافران وو د عمر رضه په مسلمانن ڊو كافرانو نور هم
زور واخيستي مشوري او جلسي يي پيل ڪري او د باعزت مسلمانانو
ډله منځه وړلو هڅي يي ڪولي او بېلابېل پلانونه يي جوړول، مگر
مسلمانانو ته د عمر رضه په مسلمانن ڊو ويار ورپه برخه سو هغه دا
و، ڇي مسلمانانو په مسجد حرام کي په ټنڪاره لمونځ ڪول پيل ڪره،
حضرت عبداللہ بن مسعود رضه فرمايي: د عمر رضه مسلمانن ډل
مسلمانانو فتحه وه او هجرت يي د مسلمانانو ملاتړ و او خلافت يي
رحمت و^(۲).

داهم د رسول الله ﷺ معجزانه توان و، ڇي د عمر رضه په اړه يي
دعا قبوله او د تل لپاره يي د نيڪمرغيو څښتن ڪړي.
همدا ډول رسول الله ﷺ د خپل ژوندانه د خوبر ملگري مورام
خير ته هم دعا و ڪره الله ﷻ يي دعا قبوله ڪره په اسلام مشرفه سوه،
ڇي پېښه يي په لاندې ټڪو کي څرگنديږي:

(۱) البخاري - الصحيح (فتح الباري، ۲۵/۱۵)، احمد فضائل الصحابة ۲۷۸/۱،
البخاري - الصحيح (فتح الباري ۱۹۲/۷) مسلم - الصحيح (شرح النووي ۵۹/۹)،
ابونعيم - دلائل ۳۶۲/۱.
(۲) اسد الغابة ۳۱۵/۲.

دام خير په اړه

د رسول الله ﷺ دعا قبوله سوه

کله چې د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدی نو ابوبکر رضی الله عنه د اسلام د ښکاره کولو لپاره هیله وکړه، چې په څرگند ډول تبلیغ وکړه. سې نبي ﷺ اول ځل انکار وکړ خو د ابوبکر صدیق رضی الله عنه په ډېر ټینګار یې د ده غوښتنه قبوله کړه. د اسلام د ښکاره کولو اجازه یې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړل حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه د تبلیغ خطبه پیل کړه دا په اسلام کښي تر ټولو لومړۍ خطبه وه، چې ده مبارک وویل. په دغه ورځ سید الشهداء حضرت حمزه رضی الله عنه د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړ او تر دغي ورځي درې ورځي وروسته حضرت عمر رضی الله عنه په اسلام مشرف سو خطبه چې پیل سوه د څلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړ، حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه سره د دې چې په مکه مکرمه کښي د ده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چې مخ مبارک یې د وینو ډک سو، پزه او غوږونه یې ټوله په وینو رنگ سول اونه پېژندل کېدی په سوکانو او لغتو یې وواهه او سریره پکښي وغورځېدل څه چې یې په توان وه هغه یې ورسره وکړل ابوبکر صدیق رضی الله عنه بې هوښه سو، د ده مبارک خپل قوم بنو تمیم خبر سو او د دغه ځای څخه یې پورته کړ او کور ته یې راوړی، ټولو خلکو ته دا یقيني وه چې ابوبکر صدیق رضی الله عنه د

دې بې رحمه يرغل څخه ژوندی نه سي پاتېدلای بنو تميم مسجد ته
 راغلل او اعلان يې وکړ چي که چيري ابوبکر رضي الله عنه د دې وهلو څخه مړ
 سو نو موږ به يې په بدله کښي عتبه بن ربيعه ووژنو عتبه د حضرت
 ابوبکر صديق رضي الله عنه په وهلو کښي د زياتو بدبختيو اظهار کړی و تر
 ماښام پوري ابوبکر صديق رضي الله عنه بېهوښه و دوی چي به هر څه ورته
 وويل ده مبارک به خبري نه کولې ځکه د خبرو کولو توان يې د لاسه
 ورکړی و کله چي ماښام سو دوی بيا ډېر ډغونه ورته وکړل د دې لپاره
 چي خبري وکړي په دغه وخت کي ده مبارک د خبرو توان پيدا کړی و
 خبري يې وکړې خو لومړی خبره يې دا وه چي د محمد صلي الله عليه وسلم څه حال
 دی؟ هغو ورته وويل چي د هغه د لاسه دومره غم درته پېښ سو ټوله
 ورځ د مرگ په خوله کي وې ته يې لا پوښتنه کوي؟ ټوله ورځ دي د مرگ
 او ژوند درک نه و معلوم اخر چي څه ساه در پکښې پاته ده هغه هم د
 نبي صلي الله عليه وسلم پوښتني کوي؟ خلگ ولاړ سول د ولاړېدو په وخت کي يې د ده
 مورام خير ته وويل: چي د ده د خوړلو او څښلو لپاره يوشی برابر کړه،
 موري يې هم يوشی برابر کړ رايې وړی او ده ته يې د خوړو ټينگار وکړ،
 خود ده مبارک هغه يوه خبره وه چي د نبي صلي الله عليه وسلم څه حال دی پر هغه څه تېر
 سول؟ د ده مبارک مور ورته وويل: زه خو په هغه نه يم خبره. ده ورته
 وويل چي د حضرت عمر رضي الله عنه خورام جميل ته ورسه او د ده مبارک
 پوښتنه ځني وکړه. هغه غريبه د خپل زوی د مظلومانه او پرېشانه حالت
 د غوښتني د پوره کولو لپاره و ام جميل ته ورغله او د نبي صلي الله عليه وسلم د حال
 پوښتنه يې ځني وکړه. هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ
 ساتلی و، و دې ته يې وويل چي زه هيڅ څوک نه پېژنم او محمد صلي الله عليه وسلم
 څوک دی؟ ستا د زوی ابوبکر رضي الله عنه په حال خبره سوم ډېره خوابدي

سوم، که چيري ته وایي راسره ولاړه سه ستا سره به ولاړه سم او ستا د زوی حال به ووينم د ام خير ورسره خوبنه سوه دواړي يو حای راغلې او د ابوبکر رضي الله عنه حال يې وليدی، ام جميل چي ورته وکتل د توان خخه يې ووتل بي اختياره په ژړا سوه، چي دې بد عملو پر خه حال باندي کړی دی الله جل جلاله دي دوی ته خپله سزا ورکړي. حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه د دې خخه پوښتنه وکړه، چي نبي صلی الله علیه و آله پر خه حال دی ام جميل د ابوبکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چي دا يې اوري. ابوبکر رضي الله عنه ورته وويل د دې خخه مه وپرېږه. ام جميل ورته وويل چي رسول الله صلی الله علیه و آله بېخي جوړ او روغ دی. ابوبکر صدیق رضي الله عنه پوښتنه ځني وکړه، چي اوس چيري دی؟ ام جميل ورته وويل چي د ارقم رضي الله عنه په کور کي دی. ابوبکر رضي الله عنه وفرمايل چي زما دي په الله جل جلاله قسم وي چي تر هغه وخته پوري به هيڅ خوړل او څښل ونه کړم تر څو رسول صلی الله علیه و آله ونه وينم. د ده مبارک مور بيا په دې وجه نارامه وه، چي دی يو خه خوراک او څښاک وکړي تر څو يو خه توانايي يې په بدن کي پيدا سي ځکه کافرانو ټوک - ټوک کړی و. د بلي خوا ده مبارک قسم کوی چي زه به تر هغه وخته پوري خوراک ونه کړم چي نبي صلی الله علیه و آله ونه وينم په همدې وجه موريې انتظار وکړ، چي د خلکو تلل او راتلل بند سي بيا يې د رسول الله صلی الله علیه و آله د ليدلو لپاره بوزي، په دې وجه چي څوک يې ونه ويني او تکليف ور ونه رسوي کله چي د شپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکر رضي الله عنه يې د ارقم کور ته بوتی کله چي ابوبکر رضي الله عنه ور ورسېدی د رسول صلی الله علیه و آله په غاړه کي يې لاس وړ واچوی او رسول الله صلی الله علیه و آله د ده په غاړه کي لاس واچاوه، دواړه په ژړا سول ټولو مسلمانانو هم ژړا ورسره پيل کړه، ځکه چي د حضرت ابوبکر صدیق رضي الله عنه حال د ليدلو نه و، د دې خخه وروسته ابوبکر صدیق رضي الله عنه

خواست وکړ، چي دا زما مورده تاسو د دې لپاره د هدايت دعا وکړئ او
 دې ته د اسلام بلنه ورکړئ. نبي ﷺ اول دعا ورته وکړه او وروسته يې
 اسلام ته وهڅول. دا مبارکه په دغه وخت کي مسلمانان سو ه^(١).

^(١) اين كثير - السيرة ١/٤٤٠، ساء العدد ١، الشا ٢/١٥٥

د ابوهريرة رضي الله عنه د مور په اړه

د رسول الله ﷺ دعا يوه معجزه وه

ابوهريرة رضي الله عنه فرمايي :

زما مور بت پرسته وه. (د اسلامي مسئوليت او موروالي د وصيلي له مخي مي) د اسلام د قبلولو دعوت ورکړ، خو مور مي له دې کار څخه ليري پاته سوه. زه د زړه دردی له امله ورسول الله ﷺ ته په ژپارا غلم د ځان او مور په اړه مي معلومات ورکړل بيا مي هيله ځني وکړه ترڅو زما مور ته د هدايت دعا وکړي. رسول الله ﷺ زما غوښتنه ومنله، زما مور ته يې دعا وکړه، زه د رسول الله ﷺ څخه د خوشالي سره مل راووتم، کله چي کور ته راغلم د کور دروازه بنده ده. ما چي دروازه وټکوله مور مي راووتل د شهادت کلمه يې وويل، د رسول الله ﷺ د دعا په برکت په اسلام مشرفه سوه او د تليپاته بد مرغی څخه د نبوي معجزې په مټ وژغورل سوه^(۱).

دوچکالی، څخه خلاصون

انس ﷺ فرمايي :

د جمعې ورځ وه رسول الله ﷺ خطبه ويل. يو سړی راغی رسول الله ﷺ ته يې وويل : يا رسول الله ﷺ ! مالونه مو هلاک سوه، لاري مو پري سوې يعني د دوچکالی له امله مو اوښان کمزوري دي پرلاري نه سي تللای، ته دعا وکړه چي څښتن تعالی ﷻ دعا وکړي او موږ د دې ناوړين څخه خلاص سو. انس ﷺ زياتوي، چي رسول الله ﷺ دستي دعا وکړه. تر دغه مهال هيڅ وريځ نه وه په ناڅاپي ډول وريځ پيدا سوه، باران پيل سو پوره يوه اوونۍ باران واورېدی، که مو کتل د راتلونکي جمعې په ورځ يو بل کس راغی د رسول الله ﷺ څخه يې وغوښتل چي يا رسول الله ﷺ ! ته دعا وکړه موږ د ډېر باران څخه هلاک سوو ته دعا وکړه چي څښتن تعالی ﷻ باران ودروي. رسول الله ﷺ دعا وکړه الله ﷻ باران ودروی، هغه کس چي تلی په داسي مهال کي ولاړی چي لمر راختلی و^(۱).

^(۱) رواه البخاري - انظر فتح الباري ۲ (۹۳۳).

له آسمان څخه

د ملائکو راکښته کېدل

مناسبه به نه وي چې د ملائکي پر حقيقت وږغېږو ځکه دا کرښي مو نبوي معجزو ته ځانگړي کړي دي خو دومره بايد ووايم چې ملائکه دالله ﷻ هغه مخلوق دي چې انسان بيخي د دې جوگه نه دي چې ملائکي وويني او يا دي ورسره خبري وکړي او که څوک په دې لټه کي سي چې ملائکي دي له اسمان څخه راکښته کړي نو د شونتيا لاره يې بيخي ډېر ده.

مگر رسول الله ﷺ ته چې له اسمانه د بدر په غزا کي ملائکي راکښته سوې دا د ده مبارک معجزه او نبوي توانايي وه، چې د بشري توانايي سره توپير لري.

د لا سپناوي په موخه ويلاى سو د بدر په غزا کي چې کله رسول الله ﷺ دمسلمانانو سختي حملې او جذبې وليدې وې فرمايل:

نژدې دي چې کافران به ماته وځوري ځکه د يوې خوا د مسلمانانو جذبه وه د بلې خوا د ملائکو مرسته وه ځکه په يوه روايت کي راغلي دي، چې عکرمه ؓ فرمايي: د بدر د جگړې په ورځ به د کافرانو سرونه وهل سوي وه سړى به يې معلوم نه و، چې چا وژلي دي بلکي هغه کسان چې ملائکو به وژلي وه د هغه کسانو څخه چې مسلمانانو به

وژلي په ښکاره معلومېده^(۱).

(۱) وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرِ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٣٢﴾ إِذْ تَقُولُ
لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ بِثَلَاثَةِ آفَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنَزَّلِينَ ﴿٣٣﴾
بَلَىٰ إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّنْ فَوْرِهِمْ هَذَا يُمِدِّدْكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةِ آفَافٍ مِنَ
الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ﴿٣٤﴾ وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ لَكُمْ وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ ۖ وَمَا
النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ﴿٣٥﴾ سورة آل عمران الايات ١٢٣، ١٢٤، ١٢٥.

د بدر په غزا کي باران اورېدل يوه معجزه وه

د بدر په غزا کي چي د کافرانو د پوځي ځواکونو شمېر د اسلامي ځواکونو څو برابره و په ښکاره فکر د کافرانو سره د مسلمانانو جگړه د ځان وژني په معنی وه، خو د مسلمانانو لوی وياړ د رسول الله ﷺ شتون و، چي په هره شيبه کي معجزې ترې څرگندېدلې، په دې لړ کي يوه معجزه د باران اورېدل و ځکه په کومه ورځ چي جگړه پيلېده الله ﷻ تر دغي ورځي په وړاندي شپه باران واوروی چي په پايله کي يې مشرکانو ته سخت تاوانونه واپول او سختي ستونزي يې ورته پېښي کړي، د مسلمانانو خوشالي او سپېڅلتيا پرې راغله، ځکه يې هواره او رېگنه مځکه يې کلکه کړه تر څو د قدم ايسودلو جوگه سوه^(۱).

(۱) احمد - الفتح الرباني ۴۳/۲۱ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ﴿۵۸﴾ سورة الانفال، آيت ۱۱.

نبوي معجزه وه چي خاورو کافران پر شاو تمبول

کله چي د بدر غزا رامنځته سوه د مسلمانانو شمېر ډېر لږ و او د کافرانو شمېر د مسلمانانو څو برابره و ډېري نازکي او حساسي شېبې وي د کومو کسانو زړونه چي د نفاق په اور سوځلي وه هغوی د ډېري ويري څخه د آسمان په کنارو څرېدل يوازي محمد ﷺ او د ده سرتېري ملگري د همت غرونه وه، چي په پوره مېړانه يې د کافرانو ماتي ته ملا وتړل او رسول الله ﷺ د څښتن تعالی ﷻ څخه د هغه ژمني د پوره کولو غوښتنه وکړه کومه چي الله ﷻ د دوو شيانو څخه د يوه د پوره کولو لپاره کړې وه، بيا يې يو موټرېگ را واخيست د کافرانو لوري ته يې وغورځوی الله ﷻ د دغه موټرېگ څخه د ټولو کافرانو سترگو، خولو او پزو ته رېگ ورساوه چي دوی يې په ډېر بد حالت اخته کړل او په مټ يې کافرانو ته ډېره لويه ضربه ورکړه^(۱).

(۱) فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَئِنْ اَللّٰهُ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتْ اِذْ رَمَيْتْ وَلَئِنْ اَللّٰهُ رَمَىٰ وَلَئِنْ اَلْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسَنًا اِنْ اَللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿۱۷﴾ سورة الانفال الاية ۱۷

انظر: الهيثمي - مجمع الزوائد ۸۴/۶ قال ورواه الطبراني ورجاله رجال الصحيح.
وانظر: ابن هشام السيرة ۳۲۳/۱

د احزاب د غزا وړاندوينه

خرنگه چي د احزاب غزا د مسلمانانو لپاره ډېره سترې وه د کافرانو دېرش زره کسيز ځواک د مسلمانانو د له منځه وړلو لپاره ليځي رانغښتي وي او اسلامي حکومت يې محاصره کړی و. د دې سترېا تر پېښېدو وړاندي رسول الله ﷺ پخپله نبوي توانايي سره د معجزې په بڼه و مسلمانانو ته د دې پېښې وړاندوينه کړې وه مسلمانانو چي د احزاب پېښه وليده دسټي د رسول الله ﷺ هغه وړاندوينه ور په زړه سوه او پخپلو کي يې سره وويل چي دا هغه پېښه ده کومه چي الله ﷻ او رسول الله ﷺ سره ژمنه کړې وه^(۱).

د احزاب په غزا کي د سپلۍ راتگ يوه معجزه وه

کله چي پر مسلمانانو باندي د کافرانو شا وخوا څلېرويشت ورځنۍ محاصره بشپړه سوه رسول الله ﷺ دالله ﷻ څخه وغوښتل چي پر دوی باندي ماته راولي الله ﷻ د ده مبارک دعا قبوله کړه او په

^(۱) وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الْأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا ﴿٢٢﴾ سورة الاحزاب ٢٢ آيت. وفي البحر عن ابن

عباس قال: قال النبي صلى الله عليه وسلم لأصحابه: إن الأحزاب سائرون إليكم تسعاً أو عشرة أي في آخر تسع ليال أو عشر أي من وقت الأخبار أو من غرة الشهر فسأروهم قد أقبلوا للميعاد قالوا ذلك فمرادهم بذلك ما وعد بهذا الخبر. وتعقبه ابن حجر بأنه لم يوجد في كتب الحديث. الوسي - التفسير ج: ١٦ ص: ٧١.

سپلی باندی یی د کافرانو خواکونو ته ماته ورکړه، چي د لاسپیناوي
لپاره یی د حذیفه بن یمان روایت رانقلوو چي فرمایي ^(۱) :
د خندق په غزا کي د مکي کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د
کافرانو نوري ډېري ډلي وې، چي پر موږ باندي راختلي وې او د
حملې لپاره تیار وه او دلته په مدینه منوره کي د بني قریظو و یهودیان
و، چي هر وخت د دوی څخه دا وېره وه چي دوی مدینه منوره خالي
وویني او زموږ اهل او عیال بیخي له منځه یوسي موږ د مدینې
د باندي د جنگ په سلسله کي پراته وو منافقانو به د کور د یوازي
والي او خالي والي په بهانه د نبی ﷺ څخه اجازه غوښته او بیرته به
کورو ته راتلل نبی ﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په
دغه بهیر کي یوه شپه د ومره سخته سیلی (باد، د وري) راغله چي نه د
دې څخه مخکي راغلې وه او نه وروسته، تیاره د ومره زیاته وه چي د یو
سړی لیدل خو څه کوي خپل لاس نه لیدل کېدی، باد د ومره سخت و چي
بوږ هاری یی د برق په څېر و منافقان خپلو کورو ته بیرته تلل. زموږ
درې سوه کسيزه ډله په دغه ځای کي وه نبی ﷺ د هریوه پوښتنه
کوله او د هري خوا څېړنه یی کول په دغه لړ کي نبی ﷺ زما خواته
تېرېدی زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه او نه دیخ د
مخنیوي لپاره څه جامه وه، یو کوچنی پتوړا سره و، چي ما پر ځان
چولی و، پر پوندو باندي پر محکه پوري مښتي ناست وم، نبی ﷺ
پوښتنه وکړه چې څوک یی؟ ما ورته وویل: حذیفه یم، زه دیخ له امله
ولاړېدای نه سم او د شرم له امله په محکه پوري پیوست سوم، نبی ﷺ

راته وويل: ولا ڀ سه ودر ڀڙه د دښمنانو ټولگيو ته ولا ڀ سه او د هغوی
 حال راوړه چي څه کېږي؟ زه په دغه وخت کي د ڀږي او يځني له امله تر
 ټولو په بد حالت کي وم خو د رسول الله ﷺ د امر منلو لپاره ولا ڀ سوم
 دستي روان سوم کله چي زه روان سوم نو نبي ﷺ داسي دعا وکړه:
 اللهم احفظه من يديه و من خلفه و عن يمينه و عن شماله و من
 فوقه و من تحته.

ژباړه: اې الله ﷻ! د ده ساتنه د مخ د لوري او د شاد لوري څخه
 وکړې د راسته او چپه لوري څخه يې (ساتنه وکړې) د لوري او لاندي
 خوا څخه يې (ساتنه وکړي). حذيفه ؓ وايي نبي ﷺ چي دا دعا
 وکړه زما څخه ډېره او يځني ډېځي ولاړل او پر هر قدم ماته معلومېده
 چي گویا زه په گرمۍ کي را روان يم او زما د روانېدو په وخت کي
 نبي ﷺ دا هم راته وويل: چي په پټه خوله ولاړ سه هيڅ حرکت مه کوه
 محض وگوره چي څه کېږي؟ زه چې هلته ورسېدم نو ومي ليدل چي اور
 بلېږي خلک ځانونه ورته تودوي يوسړی مي وليدی چې پر اور لاس
 تودوي بيا يې پر تشي موږي هري خواته نارې دي چي بېرته ولاړ سئ
 (يعني درځئ کوروته) هر سړي د خپل قوم و خلکو ته د بېرته تلو
 نارې وهلې د دوی پر خيمو باندي د څلورو طرفونو څخه بادونو ډېري
 اورولې خيمې يې شکېدلې. آسونه او نور حيوانات يې هلاک کېدله.
 ابو سفيان چي د ټولو قومونو لکه سردار داسي جوړسوی و پر اور يې
 ځان تودوی په زړه کي مي راغله چي له منځه يې يوسم دستي مي له
 ترکش څخه غشي راوکښی خو د نبي ﷺ ارشاد را په زړه سو، چي
 حرکت ونه کړې وگوره راسه! بېرته مي غشي و ترکش ته واچاوه دوی
 ته يو څه شک پيدا سو او وې ويل: په تاسو کي يو څوک جاسوس سته

هريو دي خپل ملگري تر لاس ونيسي ما هم ژريو سړي تر لاس ونيوي
او پوښتنه مي ځني وکړه چې ته څوک يې؟ هغه راته وويل: سبحان الله
ته ما نه پېژني؟ زه فلانکي يم زه د هغه ځای څخه بېرته را روان سوم کله
چي نيمي لاري ته راوړسېدم تقريباً شل سواره د شاله خوا را پسې
راغله چي لنگوتې يې ترلي وې او راته وې ويل: چې ته خپل آقا ته
ووايه چي الله ﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بېغمه اوسه زه چي کله
بېرته راوړسېدم نبي ﷺ يو کوچنی پتو پر سر کړی و لمونځ يې کاوه د
نبي ﷺ مبارک عادت دا و، چې کله به د وېري څه خبره پېښه سوه ده
مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول کله چي رسول الله ﷺ د
لمانځه څخه فارغه سو، ما خپل د حال ټوله کيسه ورته واورول کومه
چي مي ليدلې وه، نبي ﷺ چي د جاسوسي کيسه واورېدل نو
غابښونه مبارک يې (د خدا څخه) وځلېدل، نبي ﷺ زه د خپلو پښو
مبارکو سره پرې ايستلم او د خپل پتو يوو برخه يې پر ما واچول ما
خپله سينه د رسول الله ﷺ د تلو مبارکو سره ومنلول^(۱).

^(۱) مسلم - الصحيح ۱۴۱۴/۳، (حديث ۱۷۸۸) ابن هشام - السيرة ۲۳۰/۲، الحاكم -
المستدرک ۳۱/۳، الهيثمي - كشف الاستار ۳۳۵/۲، مجمع الزوائد ۱۳۶/۶.

د حنين په غزا کي د معجزې په مټ ماته په برياليتوب واوښته

کله چي مکه مکرمه فتحه سوه د حنين غزا را منځته سوه په دې غزا کي په لومړيو شېبو کي مسلمانانو ماته وخوړه خو د رسول الله ﷺ معجزه وه، چي د الله ﷻ له لوري مرسته راغله او څرگند برياليتوب تر ګوتو سو چي شاليد يې په لاندې ټکو کي خلاصه کېدای سي:

د حنين په غزا د مخالف لوري مشرتابه مخکي خپلو پوځيانو ته ويلي وه، چي هر کله مسلمانان رانژدې سول يو دم به د غشو باران پرې کوي بيا به يو دم په ټوليزه توګه حمله پرې کوي د مخالف لوري پوځيان پټ په درو کي ناست وو اسلامي ځواکونو ته د دوی موقعيت نه معلومېده کله چي اسلامي پوځ په دره ورکښېوتی ناڅاپه هغو د غشو باران پر جوړ کړ. بيا يې په ټوليزه توګه حمله پر وکړه پر مسلمانانو باندې يې دومره فشار راوستی چي وشاتګ ته يې اړ کړل په پايله کي اسلامي پوځ يوې او بلي خواته وشيندل سو. ځينو په تېښته پيل وکړ او رسول الله ﷺ يې يوازي پرېښودى د رسول الله ﷻ سره يوازي دوولس تنه اصحابان پاته سول^(۱).

(۱) لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّذَبِّرِينَ

په دغه وخت کي نبي ﷺ خپله نبوي مېړانه ښکاره کړه پر مخ ولاړی او سخت جنگ يې پيل کړ، بيا يې خپل اکا عباس ﷺ ته چي ډير لوی ښځيې و امر وکړ، چي مسلمانانو ته اواز وکړي ترڅو سره يوځای سي د عباس ﷺ د اواز سره ټول مسلمانان بيرته رايوځای سول پر کافرانو باندي يې حملې پيل کړې^(۱).

رسول الله ﷺ په دغه وخت کي يوموت خاوري واخيستې د دښمن لوري ته يې وشيندلې د دغه خاورو څخه الله ﷻ د هر کافر سترگو ته يوه برخه ورسوله چي په ډير بد حالت يې اخته کړل او په ډېر لنډ وخت کي يې ماته وخوره مسلمانانو يو بی ساری برياليتوب تر گوتو کړ، آن تر دې چي په لسهاوو زره اوښان، سلاوي، خوراكي توکي او اسيران يې ونيول، دښمن په ټيټو سترگو د معجزوي توان په وړاندي مقاومت له لاسه ورکړ او په ډېره چابکۍ د طائف پر لوري وخوځېدی^(۲).

(۱) ابن كثير - البداية والنهاية ج : ۴ ص : ۳۳۰، الواقدي - مغازي ج : ۳ ص : ۸۹۳، ابن هشام - السيرة ج : ۲ ص : ۴۴۲، احمد - المسند ج : ص : ۳۷۶، البخاري - الصحيح ج : ۵ ص : ۳۵ حديث : ۴۳۱۷. مسلم - الصحيح، ج : ۳ ص : ۱۴۰۰، حديث : ۱۷۷۶، الهيثمي - مجمع الزوائد، ج : ۶ ص : ۱۸۲.

(۲) مسلم - الصحيح، ج : ۳ ص : ۱۳۹۸. ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا^١ وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ ﴿٦٦﴾ ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٦٧﴾ سورة توبة، ۲۶-۲۷ آيتونه.

د رسول الله ﷺ د وژني په شوم هدف پوهاي

خرنگه چي اسلامي حکومت د بنو نضير قوم سره د اور بند تړون کړی و په دې تړون کي د يو بل سره د مرستي يادونه هم سوې وه له همدې امله رسول الله ﷺ د يو څو ملگرو سره بن نضير قوم ته ورغلی تر څو دوی د عمير رضي الله عنه په ديت کي همکاري ورسره وکړي، چي په خطا سره يې د بنو کلاب دوه کسان وژلي وه، کله چي يې دوی ته بيان وکړ دوی ورته وويل: صحيح ده تاسو دلې کښينئ موږ هم داسي کوو کله چي دوی ولاړل رسول الله ﷺ يوه دېواله ته څنگ وهلی و. دوی پخپلو کي مشوره سره وکړه چي راسئ محمد ﷺ و وژنو د مرگ پلان يې داسي جوړ کړ، چي د ژرندي پل به يو څوک اخلي او د محمد ﷺ پر سر باندي به يې ايله کوي تر څو هغه په ووژل سي. د دغه کار لپاره يو بد بخته عمر بن جحاش تيار سو که څه هم سلام بن مشکم د دې کار مخالفت وکړ، خو چا يې پر خبره غوږ نه ونيوه د بل لوري څخه الله ﷻ خپل نازولي ته د جبرائيل عليه السلام په واسطه خبر ورکړ، چي يهوديان داسي پلان لري. رسول الله ﷺ په تيزۍ سره د مدينې پر لوري روان سو. وروسته بيا اصحابان مبارکان ورسره يو ځای سول اصحابانو ورته وويل، چي يا رسول الله ﷺ! تاسو را وپاڅېدل است موږ هيڅ پوه نه سوو؟ رسول الله ﷺ د يهوديانو د شوم پلان په اړه معلومات ورکړل. همدا د نبی ﷺ معجزه وه، چي بشري توان پر داسي پېښو د پوهاوي توان نه لري ^(۱).

د معراج پېښه نبوي معجزه وه

نړيوال ساينس پوهان په دې اند دي چې لوړ هېڅ آسمان نسته بلکي پورته يوه نه پايېدونکې فضا ده. د دوی دغه درواغجنه وينا يوازي د دې خبرې پر بنسټ ده چې د دوی کوچني فکرونه د دې جوگه نه دي چې د يوه لوی واکمن پر بې ساري واکمني دي په پوره ډول پوهاي راوړي يا په بل عبارت چې په ساده بڼه يې تعبير کړو دوی تر اوسه پدې نه دي توانېدلي چې داسمان د لوړوالي معيار څاتته معلوم کړي هر څومره هلي ځلي چې يې کړي دي يوازي د ناتوانۍ پر لاره تللي دي نو ځکه دوی وايي چې آسمان نسته. حقيقت دا دی چې الله ﷻ اووه آسمانونه، عرش - کرسی او اووه مخکي پيدا کړي دي خو انساني فکر د دې توانايي نه لري چې د دې ټولو شيانو پېژندنه دي وکړي. په هر صورت څوک چې په دې وتوانېږي چې د اوو آسمانونو سفر وکړي ښکاره خبره ده، چې معجزه ورته ويل کېدای سي ځکه دا کار تر بشري توان وتلی کار دی. دغه معجزه د رسول اکرم ﷺ څخه څرگنده سوي ده، چې تفصيل يې په لاندې ډول دی:

کله چې رسول الله ﷺ ته يو په بل پسې ستونزي راغلې اخر د طائف د خلکو څخه هم ناهیلی سو، دا په حقيقت کي د غمونو يو سېلاب و، خو بيا هم د بشريت وياړمن انسان د دې ټولو ستونزو سره مقاومت کاوه په هر صورت الله ﷻ د حضرت محمد ﷺ د ډاډ په موخه ده مبارک ته د معراج وياړ ور په برخه کړ، که څه هم د معراج د پېښې په نېټه

کي د تاريخ پوهانو تر منځ اختلاف سته هغه په دې ډول چي امام طبري رحمه الله عليه فرمايي: د معراج قصه د نبوت په لومړي کال پېښه سوېده.

امام نووي او امام قرطبي (رحمة الله عليهما) فرمايي: د معراج قصه د نبوت په پنځم کال کي پېښه سوېده. ځينو علماوو يې نوري نېټې هم ښودلي دي^(۱).

خو که چيرې د ټولو علماوو دلايل وڅېړل سي دا جوتوي چي د معراج پېښه د پيغمبرۍ په لسم کال رامنځته سوېده او دا خبره يقيني ده، چي د معراج په پېښه کي هېڅ شک نسته او د ټولو علماوو پرې اتفاق دى په تېرو څوارلسو پېړيو کي هېچا داسي نظر نه دى ورکړى، چي د معراج له پېښي څخه د انکار محض اشاره پکښې وي^(۲).

ابن قيم ليکي: رسول الله ﷺ د روح او جسد دواړو سره په وينه د يو براق په مټ د جبرائيل عليه السلام په ملتيا د بيت الحرام څخه و بيت المقدس ته ورسېدى، رسول الله ﷺ په بيت المقدس کي کښته سو دوه رکعت له منځ يې وکړ، خپل براق يې د مسجد د دروازې سره وتړى. بيا رسول الله ﷺ لومړي اسمان ته ولاړى د اسمان د دروازې د خلاصولو لپاره جبرائيل عليه السلام ملايکو ته وويل: چي محمد ﷺ راسره دى دروازه ورته خلاصه سوه. رسول الله ﷺ آدم عليه السلام وليدى سلام يې ورته ووايه، آدم عليه السلام جواب ورکړ، ښه راغلاست يې ورته ووايه او د رسول الله ﷺ د نبوت اقرار يې وکړ. الله جل و رسول الله ﷺ ته د آدم عليه السلام راسته لوري ته نېکمرغه انسانان وښودل او چپه لوري ته يې

(۱) زاد الميعاد ۲-۴۹.

(۲) البيهقي - دلائل النبوة ۲/۳۵۴، الذهبي - تاريخ الاسلام ۱/۱۴۱، ابن كثير - البداية والنهاية ۳/۱۰۷، وانظر: البخاري - الصحيح (فتح الباري) ۳/۴۹۲، ۱۹۶/۷، مسلم - الصحيح ۱/۱۴۸.

بدبخته انسانان ونبودل. بيا رسول الله ﷺ دوهم اسمان ته ولاړی
 دروازه ورته خلاصه سوه، په دوهم اسمان کي يې يحيى عليه السلام او
 عيسى عليه السلام وليدل سلام يې ورته ووايه هغوی جواب ورکړ، مبارکي يې
 ورته وويل او د ده مبارک د نبوت اقرار يې وکړ. بيا رسول الله ﷺ
 دريم اسمان ته ولاړی هلته يې يوسف عليه السلام وليدی، سلام يې ورته
 ووايه هغه جواب ورکړ، مبارکي يې ورکړه او د ده مبارک د نبوت اقرار
 يې وکړ. بيا رسول الله ﷺ ثلورم اسمان ته وختی هلته يې ادریس
 عليه السلام وليدی سلام يې ورته ووايه، هغه جواب ورکړ، ښه راغلاست يې
 ورته ووايه او د نبوت اقرار يې وکړ. بيا رسول الله ﷺ پنځم اسمان ته
 وختی هلته يې هارون عليه السلام وليدی سلام يې ورته ووايه هغه جواب
 ورکړ، ښه راغلاست يې ورته ووايه او د ده مبارک د نبوت اقرار يې
 وکړ. بيا رسول الله ﷺ شپږم اسمان ته وختی هلته يې موسی عليه السلام
 وليدی سلام يې ورته ووايه موسی عليه السلام جواب ورکړ، ښه راغلاست يې
 ورته ووايه او د ده مبارک د نبوت اقرار يې وکړ. کله چي رسول الله ﷺ
 د موسی عليه السلام څخه روانېدی موسی عليه السلام وژړل، رسول الله ﷺ پوښتنه
 ځني وکړه، چي ولي دي وژړل؟ موسی عليه السلام ورته وويل: پر دې مي
 وژړل، چي يو ځوان چي تر ما وروسته پيغمبر سوی دی او امتيان به يې
 زما تر امتيانو ډېر و جنت ته ولاړ سي. بيا رسول الله ﷺ اووم اسمان
 ته وختی په اووم اسمان کي يې ابراهيم عليه السلام وليدی سلام يې ورته
 ووايه، ابراهيم عليه السلام جواب ورکړ، مبارکي يې ورته وويله او د ده
 مبارک په نبوت يې اقرار وکړ. تر دې وروسته رسول الله ﷺ سدره
 المنتهی ته بوتلل سو، بيا رسول الله ﷺ ته بيت المعمور ښکاره سو
 وروسته د الله جل جلاله دربار ته ورسول سو، الله جل جلاله ته دومره نژدې سو لکه

دوي ليندي چي سره نژدي وي او يا تر دغه هم لږ فاصله وه، بيا الله ﷻ چي څه وحي رسول الله ﷺ ته کولي هغه وحي يې ورته وکړې، پنځوس لمونځونه يې پر فرض کړل، وروسته رسول الله ﷺ بېرته راوگرځيدی کله چي تر موسی ﷺ تېریدی موسی ﷺ پوښتنه ځني وکړه، چي الله ﷻ څه امر درته وکړ؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل چي الله ﷻ پنځوس لمونځونه راباندي فرض کړل، موسی ﷺ ورته وويل:

چي بېرته ولاړ سه د الله ﷻ څخه د دغه لمونځونو د لږوالي غوښتنه وکړه، ستا امت د دومره لمونځونو توان نه لري. رسول الله ﷺ و جبرائيل ﷺ ته وکتل، جبرائيل ﷺ اشاره ورته وکړه يعنی دا چي که ته غواړې کېدلای سي. رسول الله ﷺ بېرته د خپل بادار و دربار ته ورسول سو او خواست يې ورته وکړ. د بخاري په يوه روايت چي الله ﷻ لس لمونځونه ورکم کړل. رسول الله ﷺ چي بېرته راوگرځيدی موسی ﷺ يې خبر کړ. موسی ﷺ بيا مشوره ورکړه، چي د الله ﷻ څخه د لږوالي غوښتنه وکړه، ستا امت د دومره لمونځونو توان نه لري. بيا رسول الله ﷺ ولاړی. لنډه دا چي آخر پنځه لمونځونه پاته سول بيا هم موسی ﷺ ورته وويل، چي د الله ﷻ څخه د لږوالي غوښتنه وکړه خو رسول الله ﷺ ورته وويل، چي د الله ﷻ څخه شرمېږم. زه د دغه لمونځونو په کولو کي الله ﷻ ته تسليم یم او سر ورته کېښته کوم. رسول الله ﷺ چي څه ليري سو يو آواز پدې ډول وسو: ماخپله فريضه نافذه کړه او پر خپلو بندگانو مي د لمونځو کموالی وکړ^(۱).

(۱) زاد الميعاد ۲-۴۸، ۴۷، بخاري جلد ۱، صفحه (۴۵۵، ۴۵۶، ۴۷۰، ۴۷۱، ۴۸۱، ۵۴۸، ۵۴۹، ۵۵۰) و مسلم جلد ۱، صفحه ۹۱-۹۶.

همدا ډول رسول الله ﷺ په دغه شپه نوري حيرانونكي پېښي وليدي د بيلگي په ډول رسول الله ﷺ هغه كسان وليدل چي په دنيا كي د يتيمانو مالونه په ظلم سره خوري شونډان يې د اوبسانو په خير وو د اور سكروتي يې په خوله چيخلي او تر دبره (د مرداري وتلو) تر عاي وتلې. رسول الله ﷺ سود خوړونكي وليدل چي نسونه يې دومره لوي وو لكه خوني. رسول الله ﷺ هغه ښځي وليدي چي مړونه لري او زنا كوي په سينو يې لوي لوي كاږه اغزي چيخل سوي وو او د اسمان او مځكي تر منځ خړېدلې^(۱).

(۱) البيهقي - دلائل النبوة ۳۵۴/۲، الذهبي - تاريخ الاسلام ۱۴۱/۱، ابن كثير - البداية والنهاية ۱۰۷/۳، وانظر: البخاري - الصحيح (فتح الباري) ۴۹۲/۳، ۱۹۶/۷، مسلم - الصحيح ۱۴۸/۱.

د رسول الله ﷺ

د عيگر مبارک عمليات (اږېشن)

رسول الله ﷺ تل د الله ﷻ له خوا په معنوي صفتونو نازول
سوی دی، چي یوه بېلگه یې د کوچنیوالي له هغه عمليات څخه عبارت
ده، چي ده مبارک د ماشومانو سره لوبي کولې یو څوک راغلی او دی
مبارک یې تر لاس ونيوی سینه یې وڅيري کړه یو جامد شی یې ځني
جلا کړ، بیا یې د ده زړه د سرو زرو په پیاله کي د زم زم په اوبو پرپولی
بېرته یې سینه وروگنډله. د دې پېښي په لیدلو سره نور کوچنيان په
چابکۍ سره و حلیمې ته ورغلل او ورته وې ویل: چي محمد ﷺ یو
چا وواژه. حلیمه چي راغله که یې وکتل د ده مبارک په رنگ کي تغیر له
ورایه معلومېده مړنه و، بلکي دا د ده یوه معجزه وه^(۱).

(۱) ابن هشام - السيرة ۱/ ۱۶۴.

د حديبي په تړون کي د رسول الله ﷺ معجزه

د حديبي د سولي پر مهال اصحاب کرام د اوبو د کموالي سره مخ سول دوی رسول الله ﷺ ته شکایت وکړ. د رسول الله ﷺ و منځته یو لوبښي پروت و، ده مبارک په هغه لوبښي اودس تازه کړ، بیا یې لاس مبارک پر هغه لوبښي باندې کښېښود، د ده مبارک تر ګوتو د چینې په څېر اوبه راووتې ټولو اصحابو ﷺ اودسونه پر تازه کړل او ټوله اوبه سول^(۱).

د ونو اطاعت

یوه ورځ رسول الله ﷺ د حاجت پوره کولو لپاره ولاړی په دغه ځای کي د سترشي نه و، د یوې شېلې پر غاړه باندې د یوې درختي جلا جلا ولاړي وي، رسول الله ﷺ ورغلی یوه درخته یې تر ښاخونو ونيوله او ورته وي ویل: ای درختي! د الله ﷻ په حکم زما اطاعت وکړه. هغه درخته ورسره را روانه سوه داسي یې اطاعت کاوه لکه اوبښ چي تر مهار ونیسي. بیا رسول الله ﷺ هغه بله درخته تر ښاخونو ونيوله او په ورته ډول یې ورته وفرمایل. هغه درخته هم راغله رسول

^(۱) رواه البخاري في الجامع الصحيح رقم ۱۳۵۲.

الله ﷺ ته يې ستره جوړه کړه. کله چې رسول الله ﷺ حاجت پوره کړه،
درختي بېرته خپلو ځايونو ته ولاړې^(۱).

د غرونو سلام

حضرت علي ؓ فرمايي: زه يوه ورځ د رسول الله ﷺ سره و
صحرا ته ووتم د رسول الله ﷺ ومخته چې به کوم غريا درخته راتله
هغه به داسي ورته ويل:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ^(۲).

ژباړه: پرتا دي سلام وي اې د الله ﷺ رسوله!

د لېرو خرماوو ډېرو والی

د خندق په غزا کې مسلمانان د ډول ډول ستونز سره لاس او
ګريوان وو يوه ستونزه دا وه، چې مسلمانانو هيڅ اقتصادي پياوړتيا نه
درلوده د خندق په غزا کې ډېر مسلمانان وږي وو په هر صورت په يوه
روايت کې راځي چې د بشير بن سعد لور ته خپلي موريو څه خرماوي
ورکړي ترڅو خپل پلار او ماما ته يې يوسي او هغه يې وځوري. دغه
نجلی چې خرماوي راواخيستي، د رسول الله ﷺ و مخ مبارک ته
تېرېدله. رسول الله ﷺ ترې وپوښتل چې څه دي راخيستي دي؟ دې

(۱) مسلم. رقم (۳۰۱۲) عن جابر ؓ.

(۲) رواه الترمذي عن علي ؓ. رقم: (۳۶۳۵) والترغيب والترهيب (۲-۲۲۹).

ورته وويل : يا رسول الله ﷺ! دغه خرماوي خپل پلار او ماما ته وړم
چي وې خوري. ده مبارک ورته وويل : دلته يې راوړه! کله چي دې
خرماوي وروړې رسول الله ﷺ پر يوه پتو باندي واچولې بيا يې يو
کس ته وويل : چي په لوړ اواز بڼغ وکړه ترڅو د خندق ټول کارکوونکي
راسي او د دې خرماوو څخه خوراک وکړي. هغه کس همدا سي وکړه بڼغ
يې وکړ، ټول خلک راغلل او د دې خرماوو څخه يې خوراک وکړ. ټوله
ما سول^(۱).

دا هم يوه نبوي معجزه وه، چي انساني فکر په ښکاره ډېر ليري
ترې پاتېږي کوم څوک چي په زړه کي د نفاق اور لري هغه ته بيخي
درواغ ښکارېږي.

(۱) قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ : ... قَالَتْ دَعْنِي أُمِّي عَمْرَةَ بِنْتُ رَوَاحَةَ ، فَأَعْطَتْنِي حَفْنَةً مِنْ تَمَرٍ فِي ثَوْبِي ، ثُمَّ قَالَتْ
أَيُّ بُنْيَةٍ . اذْهَبِي إِلَى أَبِيكَ وَخَالَكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ رَوَاحَةَ بِعَدَائِهِمَا ، ... ثُمَّ قَالَ لِلْإِنْسَانِ عِنْدَهُ أُصْرُخْ فِي أَهْلِ
الْخَنْدَقِ : أَنْ هَلُمَّ إِلَى الْعَدَاءِ . فَاجْتَمَعَ أَهْلُ الْخَنْدَقِ عَلَيْهِ فَحَمَلُوا بِأَكْلُونِ مِنْهُ ... ابْنُ هِشَامٍ - السَّيْرَةُ
٢١٦/٢.

د خو تنو په غذا

په سوونو خلک ماره سول

د خندق په غزا کي بله معجزه دا وه، چي رسول الله ﷺ په لږ خوراكي توکو سره ډېر اصحابان مبارکان ماره کړل. هغه په دې ډول چي حضرت جابر ؓ چي کله د رسول الله ﷺ لوربه وليده، نو په کور کي يې يو سپرلی درلودی هغه يې حلال کړ او يوه کاسه اوربشي يې درلودې چي شا وخوا دوه نيم کيلو گرامه کېدې دا يې اوږه کړې کله چي غوښي او ډوډی پاخه سوه نو جابر ؓ په پټه رسول الله ﷺ ته وويل: يا رسول الله ﷺ! ته او ستا خاص ملگري زما ميلمانه ياست. رسول الله ﷺ په دې خبره خوشاله سو. د خندق ټولو کارکوونکو ته يې خبر ورکړ، چي د جابر ؓ ميلمانه ياست که څه هم جابر ؓ د رسول الله ﷺ په دې خبري سره چي د خندق ټول اصحابان يې راو غوښتل يو څه په تشويش کي سو، خو د رسول الله ﷺ امر و څه يې نه سواي ويلای. اصحابان مبارکان چي د جابر ؓ کور ته راغلل رسول الله ﷺ پخپل مبارک لاس و ټولو ته ډوډی ورکړه، ټوله ماره سول مگر دومره غوښي او ډوډی پاته سوه لکه لومړی چي وه يعني داسي سوه لکه بيخي چي چا خوراک نه وي ترې کړی بلکي د رسول الله ﷺ معجزه وه چي ټول ماره سول، خو د جابر ؓ هيڅ تاوان نه وسو^(۱).

(۱) البخاري - الصحيح ۴۶/۵، مسلم - الصحيح ۱۶۱۰/۵.

د معجزې په مت د امير اتوريو د نسکورېدا خبر

د خندق په غزا کي بله معجزه دا وه، چي اصحابانو مبارکانو خندق کښي ناڅاپه يوه داسي ډبره پيدا سوه، چي اصحابانو نه سواي ماتولای نور رسول الله ﷺ ته يې د دغه ډبري په اړه شکايت وکړ. رسول الله ﷺ په خپله ورکښته سوهغه ډبره يې درې ځله ووهله لومړی ځل چي يې ووهله الله اکبر يې ووايه او بيا يې وويل: ما ته د شام کيليانې راکړل سوې. بيا يې دوهم واري پروکړ، بيا يې الله اکبر ووايه بيا يې وويل: ما ته فارس راکړه سو. بيا يې دريم واري پروکړ، بيا يې وويل: ما ته يمن راکړه سو^(۱).

د رسول الله ﷺ د دغه وړاندويني سره سم همداسي وسوه په ډبر لنډ وخت مسلمانانو دغه سيمي فتحه کړې.

له ډبرو څخه رسول الله ﷺ ته د سلام آواز

ډبري د جماداتو يوه برخه ده، طبعاً د نطق توانايي نه لري مگر د رسول الله ﷺ معجزه وه، چي ډبرو ورته د سلام ډغونه کول ځکه په يوه روايت کي راځي چي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه د مکې هغه ډبري

(۱) احمد - المسند ۳۰۳/۴، الهیثمي - مجمع الزوائد ۱۳۱/۶، ابن حجر - فتح الباري ۳۹۷/۷، الطبراني - المعجم الكبير ۳۷۶/۱۱.

اوس هم پېژنم، چي تر نبوت وړاندي يې ما ته سلامونه ويل. په يوه بل روايت کي راغلي دي چي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه اوس هم هغه ډبري پېژنم چي د بعثت پر مهال يې ما ته سلامونه ويل^(۱).

د خرما د وچي وني ژړا

په پيل کي په نبوي مسجد کوم دريځ (ممبر) نه و، رسول الله ﷺ چي به کله خطبه ويله نو و هغه ستون ته به يې شا ولگوله کومه، چي د خرما له وچي تنې څخه وه. د وخت په تېرېدو سره اصحابانو وپتېيل چي ممبر جوړ کړي، داسي يې هم وکړه کله چي ممبر جوړ سو رسول الله ﷺ پر نوي ممبر باندي مسلمانانو ته خطبه واورول. هغه ستون د کوچنيانو يا اوبسانو د ځگېروي په څېر بڼه کاوه او د رسول الله ﷺ په بېلتون باندي يې ژړا کوله. بيا رسول الله ﷺ راغلی پر هغه ونه باندي يې د ډاډ په موخه خپل لاس مبارک تېر کړ او د هغې تنې بڼه ودرېدې^(۱).

(۱) ۲۰ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سَعِيدٍ أَخْبَرَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي بُكَيْرٍ الْعَنْدِيُّ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ طَهْمَانَ عَنْ سِمَاكِ عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - : «إِنِّي لَأَعْرِفُ حَجْرًا بِمَكَّةَ كَانَ يُسَلَّمُ عَلَيَّ قَبْلَ أَنْ أُبْعَثَ، إِنِّي لَأَعْرِفُهُ الْآنَ». دارمي ۲۳/۱، مسند احمد ۵/۸۹.

(۱) ۳۳۱۸ - حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ... كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَخْطُبُ إِلَى جَذَعٍ فَلَمَّا اتَّخَذَ الْمَيْتَرَ تَحَوَّلَ إِلَيْهِ فَحَنَّ الْجَذَعُ فَأَنَاءَهُ فَمَسَحَ يَدَهُ عَلَيْهِ. بخاري - الصحيح ۱۱ \ ۴۱۹ باب علامات النبوة.

د نبوي دريځ ښورېدل

عبداللہ بن عمر (رضی اللہ عنہما) ﷺ فرمایي: یوه ورځ رسول اللہ ﷺ په اغېز لرونکي ښځه پریښودلې چې د الله ﷻ لویي بیانونه خلک د دې وینا څخه زیات اغېزمن وو آن تردې چې رسول الله ﷺ خپله هم د الله ﷻ د لویۍ تر اغېز لاندې راغلی و ماچي وکتل رسول الله ﷺ چپه او راسته لوري ته ښورېدی لاندې چې مې وکتل نبوي دريځ دومره په زوره - زوره ښورېدی، چې زه پردې ووېرېدم چې رسول الله ﷺ به د دريځ څخه لاندې را ولوېږي^(۱).

و رسول الله ﷺ ته د اوبښ سجده

انس بن مالک ﷺ فرمایي: د انصارو یوې کورنۍ اوبښ درلودی د دې لپاره چې ورځنۍ ستونزې په حل کړي. په ناڅاپي ډول اوبښ د دوی څخه سرغړونه پیل کړه، بار وړلو ته یې اوږه نه ورکوله آن تردې چې د دوی سره یې جنگ کاوه. څښتنان یې رسول الله ﷺ ته راغلل د اوبښ په اړه یې شکایت وکړ. رسول الله ﷺ د ملګرو سره یوځای د اوبښ پر خوا ورغلی، اوبښ

(۱) ۵۳۵۱ - حَدَّثَنَا يَهُزَّ .. عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هَذِهِ آيَةَ وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ {وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ} قَالَ يَقُولُ اللَّهُ أَنَا .. رَحَفَ بِهِ الْمَنْبَرُ حَتَّى ظَنَنَّا أَنَّهُ سَيَحْرُ بِهِ. مسند احمد ۳۳۸/۱۱.

د يوه دېواله شاته و رسول الله ﷺ د اوبن پر لوري ور روان سو
 اصحابانو ورته وويل: يا رسول الله ﷺ! دغه اوبن د سپي په خېر
 حملې کوي هسي نه چي کوم تاوان در ورسوي؟ رسول الله ﷺ په
 جواب کي ورته وويل: کومه پروا نه لري. کله چي رسول الله ﷺ
 ورنژدې سو اوبن ورته راغلی سجده يې ورته وکړه. رسول الله ﷺ پر
 تندي لاس ورتېر کړ، اوبن عاجزي اختيار کړه، تر داسي بريده چي کار
 کولو ته يې اوږه کښېښوده بيا يې سرغړونه نه ده کړې. اصحابو چي د
 اوبن دغه کړنه وليده رسول الله ﷺ ته يې وويل: يا رسول الله ﷺ!
 اوبن تا ته سجده وکړه. موږ خو يې بايد بېخي درته وکړو؟ رسول الله
 ﷺ په جواب کي ورته وويل: د الله ﷻ پرته بل چا ته سجده نه ده روا،
 که چيري د الله ﷻ پرته بل چا ته سجده روا وای نو ما به ښځو ته امر
 کړی وای خو خپلو مړونو ته د مړونو د حق د ډېروالي له امله سجده
 وکړي^(۱).

کله انسان د دې جوگه دی چي په ورته ډول کار وکړي او يو بې
 نطقه حيوان دي ورته سر تپت کړي. همدا ډول يوه بله پېښه هم رامنځته
 سوې ده حکه عبدالله بن جعفر رضي الله عنه فرمايي: يوه ورځ زه د رسول الله
 ﷺ سره ملگری وم د انصاريو باغ ته ورغلو. که مو کتل يو اوبن
 رسول الله ﷺ ته راغلی خېگړی يې و، تر سترگو يې اوبن کي
 تويېدې. رسول الله ﷺ پر سر لاس ورتېر کړ، بيا يې وپوښتل چي د دې
 اوبن څښتن څوک دی؟ يو ځوان انصاري راغلی وې ويل: چي دا اوبن
 زما دی. رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته د الله ﷻ څخه نه وېرېږي،

^(۱) رواه الامام احمد في مسنده (۱۵۸/۳، ۱۵۹) قال ابن كثير: وهذا اسناد جيد وقد
 روي النسائي بعضه. انظر: البداية والنهاية (۱۴۲/۶).

الله ﷻ ته د دې اوښ مالک کړې يې حال داچې دغه اوښ ما ته ستا
 څخه شکایت وکړ، چي غذايي پالنه يې په صحيح ډول نه کوي^(١).

^(١) رواه ابو داود برقم (٢٥٤٩) و رواه الامام احمد في المسند (٢٠٤/١، ٢٩٥)
 والحاكم في المستدرک (٩٩/٢، ١٠٠) وقال: هذا حديث صحيح الاسناد ولم يخرجاه
 و وافقه الذهبي. والحديث اصله في مسلم بالاسناد نفسه دون قصة الجمل برقم
 (٣٤٢).

الهي ساتنه

څرنگه چي د رسول الله ﷺ سره ټولو کافرانو د وس تر بريده دښمني کوله او څومره چي يې توان رسېدی، د رسول الله ﷺ د له منځه وړلو لپاره يې هڅي کولې په پيل کي رسول الله ﷺ ځيني خلک په دې گومارلي وو، چي د شپې پيره وکړي کله چي الله ﷻ رسول الله ﷺ ته دده د ساتني په اړه آیات نازل کړ، رسول الله ﷺ و اصحابو ته امر وکړ چي نوره پيره مه کوئ، الله ﷻ زما د ساتني ژمنه وکړه^(۱).

د دغه آیات تر نازلېدو وروسته رسول الله ﷺ د ټولي نړۍ د دښمنۍ سره هيڅ محافظ (چوکيدار) نه دروی د کافرانو د هر څومره هڅو سره بيا هم هيڅ په دې ونه توانېدل چي رسول الله ﷺ ته کوم تاوان ورسوي سره د دې چي رسول الله ﷺ هيڅ محافظ هم د ځان لپاره نه و استخدام کړی. د لا سپيناوي په موخه يې دوې نوري بېلگي هم رانقلوو^(۲):

لومړۍ دا چي ابوهريره ؓ فرمايي: يوه ورځ ابوجهل و خلکو ته وويل: محمد ﷺ ستاسو په مخ کي سجده کوي؟ خلگو ورته وويل: هو، ابوجهل وويل: په لات او منات بتانو دي مي قسم وي که مي محمد ﷺ پر سجده کولو باندي وليدی زه به يې سر ووهم. يوه ورځ رسول الله ﷺ پر لمانځه باندي ولاړ و، ابوجهل خبر سو. په ډېره

(۱) انظر: الآية ۶۷، سورة مائدة.

(۲) رواه الترمذي برقم (۳۰۴۶)، والحاكم في المستدرک: (۳۱۳/۲).

چابکی سره د توري سره یو ځای محمد ﷺ ته ورغلی کله چي ورنژدې سو بې هوښه پر مخکې ولوېدی. تر څه وخت وروسته پر هوښ سو، خلکو ورته وویل: څه درته پېښه سوه؟ ده په جواب کي ورته وویل: زه چي محمد ﷺ ته نژدې سوم په ناڅاپي ډول زما او د ده تر منځ د اور لوی خندق پیدا سو، زه یې سخت ووېرولم تر داسي بریده چي د ډېره وهمه بې هوښه سوم^(۱).

دوهمه داچي رسول الله ﷺ د یوې غزا څخه د راتګ پر مهال تر یوې ونې لاندې بیده وو، توره یې په درخته ځړولې وه ناڅاپه یو اعرابي (صحرايي) راغلی. د رسول الله ﷺ توره یې را واخیسته پر رسول الله ﷺ باندې یې پورته کړه. رسول الله ﷺ په دغه وخت کي راییدار سو اعرابي ورته وویل: څوک به دي اوس راڅخه خلاص کړي؟ رسول الله ﷺ په ځواب کي ورته وویل: الله ﷻ به مي درڅخه خلاص کړي. په دغه وخت کي د اعرابي د لاسه توره ولوېده. بیا رسول الله ﷺ توره راواخیستله پر اعرابي یې پورته کړه او ورته وې ویل چي اوس به دي څوک راڅخه خلاص کړي؟ اعرابي په جواب کي وویل: ته ډېر ښه نیوونکی یې پر ما احسان وکړه رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: ته پر دې شاهدي ورکوې، چي د الله ﷻ پرته بل د عبادت لایق نسته او زه د الله ﷻ پیغمبر یم؟ هغه په جواب کي ورته وویل: زه ستا سره وعده کوم، چي هیڅکله به ستا سره جنگ نه کوم اونه به د هغه کسانو سره مرسته کوم چي ستا سره جنگ کوي. اعرابي چي کله دغه خبره وکړه رسول الله ﷺ پرېښودی اعرابي پر خپله لاره باندې ولاړی، کله چي

^(۱) رواه البخاري مختصرا - انظر الفتح ۴۹۵۸/۸، و رواه مسلم واللفظ له برقم (۲۷۹۷).

خپل قوم ته ورسېدی نو خپل قوم ته یې وویل: زه تاسو ته تر ټولو د ښه
انسان څخه راغلی یم^(۱).

(۱) يَتَائِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ اِذْ هُمْ قَوْمٌ اَنْ يَبْسُطُوا اِلَيْكُمْ
اَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ اَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾
سورة المائدة - ۱۱ آيت.

وانظر ابن كثير - التفسير ۵۸/۳ - ۵۹، من رواية عبد الرزاق بسنده عن طريق معمر
الي جابر، والطبري - التفسير ۱۰۶/۱۰، ابن هشام - السيرة ۲۸۷/۳ - ۲۸۸، باسناد
متصل، وانظر ابن حجر - فتح الباري ۴۱۷/۷.

درسول الله ﷺ وړاندويني

د دې وياړمن امت خواخوږي پيغمبر ﷺ د خپلي لوروني له مخي خپل امت ته په معجزانه ډول ټولي هغه پېښي بيان کړيدي کومي چي دا امت ورسره لاس او گريوان کېږي ځکه حذيفة بن يمان ؓ فرمايي:

رسول الله ﷺ د سهار لمونځ ادا کړ، منبر ته وختی او خطبه يې موږ ته وړاندې کړه تر داسي بريده چي د ماښين د لمانځه وخت راغلی د ماښين د لمانځه د ادايني لپاره راکښته سو. د ماښين لمونځ يې ادا کړ بيا منبر ته پورته سو، خطبه يې بيا پيل کړه تر داسي اندازې چې د ماضيگر وخت راغلی، بيا رسول الله ﷺ راکښته سو او د ماضيگر لمونځ يې ادا کړ، بيا منبر ته وختی خطبه يې پيل کړه آن تر دې چي لمر ولوېدی. په دغه خطبو کي يې موږ ته ټولي هغه پېښي بيان کړې کومي چي پخوا تېري سوي وې همدا ډول يې هغه څه راته وښودل کوم چې په راتلونکي زمانه کي پېښېدونکي دي دغه ټولي پېښي موږ زده کړې او ياد مو کړې^(۱).

رسول الله ﷺ د راتلونکو پېښو په اړه ډېري ويناوي کړي دي خو د نموني په ډول ځيني رانقلوو:

(۱) رواه البخاري - انظر الفتح ۱۱۵۵/۲ رواه مسلم برقم: ۲۸۹۴.

د جگړې په اړه پيشگوياي

حضرت ام حرام عليها السلام د انس عليه السلام خاله وه، نبي صلي الله عليه وسلم به دهغې کور ته زيات تشریف وړی او کله کله به يې د غرمي آرام هم د دې په کور کې کاوه. يوه ورځ نبي صلي الله عليه وسلم د دې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو، ام حرام عليها السلام پوښتنه ځنې وکړه، چې زما مور او پلار دي تر ټا قربان سي پر څه شي مسکې سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلک ما ته وښودل سول، چې د درياب پر څنډه د جنگ په اراده داسي پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چې پر تختونو ناست وي. ام حرام عليها السلام وويل: اي د الله صلي الله عليه وسلم رسوله! ما ته هم دعا وکړه، چې الله صلي الله عليه وسلم مي په دوی کې شامله کړي. نبي صلي الله عليه وسلم وفرمايل: ته به هم په دوی کې شامله سي، تر دې وروسته بيا نبي صلي الله عليه وسلم آرام وکړ، بيا راپورته سو مسکې سو. ام حرام عليها السلام د مسکا سبب ځنې وپوښتی. نبي صلي الله عليه وسلم په هغه ډول جواب ورکړ. دې بيا ورته وويل: اي د الله صلي الله عليه وسلم رسوله! ما ته دعا وکړه چې زه هم د دوی په ډله کې داخله سم. نبي صلي الله عليه وسلم ورته وويل: ته به په لومړۍ ډله کې يي.

د حضرت عثمان عليه السلام په خلافت کې امير معاويه عليه السلام د شام حاکم و، پر جزائر قبرص باندې يې د حملې کولو اجازه وغوښته. حضرت عثمان عليه السلام اجازه ورکړه، امير معاويه عليه السلام يو لښکر تيار کړ او حمله يې وکړه. په دغه لښکر کې ام حرام عليها السلام او د دې مېړه دواړه موجود وو د بيرته راتگ پر وخت ام حرام عليها السلام پر يوه غاټره سپره وه، چې

هغه غاټره وټورېده دا مبارکه ځني ايله سوه مغزی يې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاورو ته وسپارله سوه^(۱).

تر قیامت وړاندي شپږ پېښي

رسول الله ﷺ فرمایي: د قیامت تر راتلو وړاندي شپږ پېښي څرگندېږي، چي دلاندنيو پېښو څخه عبارت دي:
لومړۍ: زما وفات کیدل.

دوهمه: د بیت المقدس فتحه کیدل، چي په هغه وخت کي مسلمانان نه وه پر برلاسي.

دریمه: په مسلمانانو کي عمومي وبا ګډېدل.

څلورمه: د مال او شمتني دومره ډېرېدل چي خلک به سل دیناره هیڅ نه بولي. په هغه مهال کي سل دیناره ډېره لویه شتمني وه.

پنځمه: د عربو په هر کور فتنې ننوتل.

شپږمه: د مسلمانانو او عیسایانو تر منځ روغه جوړه او بیا د عیسایانو له خوا روغه ماتول^(۲).

په پورته شپږو پېښو کي پنځه رامنځته سوي دي، ځکه رسول الله ﷺ وفات سوی دی، د حضرت عمر رضی الله عنه په خلافت کي بیت المقدس فتحه سو او دده مبارک په خلافت کي پر (عمواس) نومي ځاي باندي د مسلمانانو په لښکر داسي وبا ګډه سوه، چي په درو ورځو کي دیارلس زره مسلمانان وفات سول. څلورمه او پنځمه شمېره نښانې د عثمان

(۱) رواه البخاري انظر: فتح الباري: ۶ (۲۷۸۸)، و مسلم برقم ۱۹۱۲.

(۲) بخاري: ۳۱۷۶.

ﷺ په خلافت کي ښکاره سوې.

دا هم د رسول الله ﷺ معجزه وه، چي ټولي وړاندويني رښتيني او پر خپل ځای رامنځته سويدي.

مذهب به اور سي

په يوه حديث کي راغلي دي، چي پر خلکو باندي به داسي وخت راسي چي د دين کول به دومره ورته گران وي لکه د اور سکروته چي په لاس کي نيسي^(۱).

په معاصر وخت کي د رسول الله ﷺ دغه سپېڅلې وينا بيخي رښتينې ثابته سوې ده، هر چاته تر لمر سپېنه ده د دې اړتيا بيخي نسته چي يو څه پر وليکو.

مېرمن به د مېړه سره تجارت کوي

همدا ډول په حديثو کي راغلي دي، چي په آخر وخت کي به تجارت دومره زيات سي چي ماینه (مېرمن) به د مېړه سره په تجارت کي شراکت کوي. د تجارت د زياتوالي تر څنگ به د درواغو شاهدي عامه سي^(۲).

(۱) ترمذي ۲-۵۰.

(۲) مسند امام احمد ۲۳۲/۳.

سپک خلک به د قومي مشرانو په نامه څرگند سي

په بل ځای کې رسول الله ﷺ فرمايي: د قومونو مشران به منافقان او سپک خلک وي د خپلو قريبانو حقوق به خوري او د پرديو خلکو درنښت به کوي. د مور او پلار څخه به سرغړونه کوي او د خپلي مېرمنې (ماينې) اطاعت به کوي^(۱).

نبوي سنت به د اړيکو پر بنسټ وي

رسول الله ﷺ فرمايي: په آخره زمانه کې به سلام يوازي هغه چا ته وايي چې دې اړيکي ورسره لري، يعني عمومي سلام سنت دې بايد هر چا ته وويل سي خو خلک به و نابله سړي ته سلام نه وايي^(۲).

(۱) ترمذي ۲۲۱۶.

(۲) الدر المنثور ۵۳ - ۶.

د پسونو څرونکي به دنګي ودانۍ جوړي کړي

رسول الله ﷺ فرمايي: چوپانان او داسي نور ټيټ رتبه خلک به ښارونو ته راکښته سي، لوړي او دنګي ودانۍ به جوړي کړي بيا به فخر ونه پکښې کوي^(۱).

شراب او رشوت ته به ځانګړی نوم پيدا سي

رسول الله ﷺ فرمايي: په وروستۍ زمانه کې به شراب د شربتو په نامه څرخېږي، سود به د تجارت په نامه کېږي او پر رشوت به د تجارت نوم ايښودل کېږي. نر به د نرو سره او ښځې به د ښځو سره ودونه کوي^(۲).

^(۱) سنن ابی داؤد رقم ۴۶۹۵.

^(۲) د یامي بخواله الاشاعة صفحه ۷۲.

يا جوج او ماجوج به راسي

رسول الله ﷺ د پېشگويي په بڼه فرمايي:
تر هغه وخته به قيامت نه سي تر څو چي په وروستۍ زمانه كي
يا جوج او ماجوج رانه سي^(۱).

په بل ځای كي رسول الله ﷺ د الله ﷻ له لوري و انسانانو ته په
قرآن كي ښودلي دي، چي په وروستۍ زمانه كي به يا جوج او ماجوج
راسي لكه چي الله ﷻ فرمايي:

حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجُ وَهُمْ مِّن كُلِّ حَدَبٍ

يَنْسِلُونَ ﴿١١﴾ (اووه لسمه سپپاره - شپږمه ركوع)

ژباړه: كله چې د يا جوج او ماجوج (بند) خلاص سي نو د هر لوري
څخه به په چابكي سره راځغلي.

يادونه: د ځينو څېړونكو په اند يا جوج او ماجوج د يافت د
اولادې څخه دوه قومه دي. يافت د نوح ﷺ زوی دی.

يا جوج او ماجوج د عيسي ﷺ تر راتگ وروسته راځي عيسي
ﷺ به د دوی د بربادۍ دعا وکړي، الله ﷻ به د عيسي ﷺ د دعا له
امله دوی مړه کړي او د دوی لوی لابښونه به پر محکه خپاره وي، بيا به

^(۱) وعن حذيفه بن اسيد غفاري ؓ قال: اطلع النبي ﷺ علينا ونحن نتذاكر فقال: ما تذكرون قالوا نذكر الساعة قال انها لن تقوم حتي تروا قبلها... ويا جوج ويا جوج

الله ﷻ مرغان راواستوي تر خود دوى لابنونه يوسي په داسي حاي
 كي به يې وغورځوي كوم چي الله ﷻ ته معلوم دى انسانان پرې
 پوهاوى نه لري. د دوى د لابنو تر غورځولو وروسته به د بد بوى د له
 منځه وړلو په موخه الله ﷻ باران واوړوي تر څو مخكه پاكه او سو كاله
 سي^(١).

(١) ... فيرغب نبي الله عيسي عليه السلام واصحابه فيرسل الله عليهم النغف في
 رقابهم فيصبحون فرسي كموت نفس واحدة ثم يهبط نبي الله واصحابه الي الارض
 فلا يجدون في الارض موضعاً شبرا ملازمهم وتتنهم فيرغب نبي الله واصحابه الي
 الله فيرسل الله طيرا كاعناق البخت فتحملهم فتطرحهم حيث شاء الله وفي رواية
 تطرحهم في النهيل وستوقد المسلمون من قسيهم ونشابهم وجعابهم سبع سنين ثم
 يرسل الله مطرا لا يكن منه بيت مدر ولا بر فيغسل الارض حتي يتركها كالزلفة
 رواه المسلم الاقول تطرحهم ، ورواه ترمذي . كذا في المشكوة جلد (٢) صفحه
 (٥٩٤).

يو سپېڅلی انسان به

بربادی ته د پای ټکی کېږي

د رسول الله ﷺ يوه بله معجزه دا ده، چي د يوه داسي انسان د راتگ وړاندوينه يې کړې ده، چي انسان ته يې هيڅ پوهه نسته، چي د امام مهدي ﷺ د څرگندېدلو څخه عبارت دی چي په وروستۍ زمانه کې به څرگندېږي د نوموړي انسان څرگندېدل به يو پر ځای کار وي ځکه د الله ﷻ څخه نافرمانۍ، شرونه او ناخوالي به تر نه حسابېدونکي بريده رسېدلي وي^(۱).

ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: تر هغه به دنيا ولاړه نه سي تر څو زما د اولادې څخه يو سړی د عربو واکمني ونه کړي نوم به يې زما د نامه سره برابر وي او د پلار نوم به يې زما د پلار د نامه سره برابر وي^(۲). رسول الله ﷺ د نوموړي انسان د ښې په اړه فرمايي: امام مهدي ﷺ اوږد قد لري، پياوړي صورت به لري او نرۍ پزه به لري^(۳). مهدي ﷺ به د څلويښتو کالو په عمر راڅرگند سي، وروسته به اووه يا اته کاله عمر نور ولري.

که څه هم د امام مهدي ﷺ پر پيدا کېدو او د هغه د راتگ پر

(۱) ابوداؤد (۴۲۸۶).

(۲) عن زر عن عبد الله قال: قال رسول الله ﷺ لا تذهب الدنيا حتي يملك العرب رجل من اهل بيتي يواطى اسمه اسمي واسم ابيه اسم ابي..... الحديث الترمذي ۴۶ - ۲.

(۳) بوداؤد (۴۲۸۶).

کيفيت باندې ډېر حدیثونه سته خو د بېلگې په ډول پورتنۍ کچه بسنه کوي.

د دجال په نامه به

يوه لويه فتنه څرگنده سي

د رسول الله ﷺ يوه بله وړاندوينه د يوې لويې فتنې راتلل دي، چې د دجال د راتگ څخه عبارت ده، چې په دوديز ډول او د عامو خلکو په اصطلاح کي خرجه ال ورته وايي.

د رسول الله ﷺ د ويناوو سره سم دجال په وروستۍ زمانه کي راځي او د خدايي دعوه کوي، خلک گمراهۍ ته بولي او د ده راتگ د مسلمانانو لپاره لويه ازموينه ده، ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: د آدم ﷺ د پيداينست څخه تر قيامت پوري تر دجال لوي (ورانونکی) کارنسته^(۱).

د دجال د راتگ د کيفيت او توان په اړه رسول الله ﷺ خپل امت ته په پوره ډول ارشاد فرمايلي دي، چې يوه نمونه به يې بيان کړو، رسول الله ﷺ فرمايلي دي:

په وروستۍ زمانه کي دجال راځي که چيري پر داسي مهال راغلی چې زه پر نړۍ اوسېدم نو زه ستاسو پر ځاي ورسره جنگېږم او که پر داسي مهال راغلی چې زه نه وم نو هر سړی دي هڅه کوي ترڅو د ځان

^(۱) ما من خلق آدم الي قيام الساعة امرا اکبرا من الدجال. رواه مسلم. کذا في مشکوة جلد - ۲، صفحه ۵۰۰.

لپاره غوره انتخاب وکړي. رسول الله ﷺ زیاتوي: دجال ځوان دی، پېچلي وېښتان یې دي او سترگه یې راوتلي ده لکه چې زه یې د عبدالعزي بن قطن سره ورته ښیم (عبدالعزي د یوه کافر سړي نوم و، د خذاپه قوم پوري یې اړه درلوده، کافر مړ سوی دی او یوه سترگه یې د خپله ځایه څخه راوتلې وه) که څوک له دجال سره مخ سو نو د کھف سورت لومړۍ آیاتونه دي پر ووايي. د دغو آیاتونو لوست مو د ده له شره ژغوري، دجال د داسي لاري څخه راځي چې د شام او عراق په منځ کې ده، بیا به راسته اوچپه لوري ته شکماری کوي، اې د الله ﷻ بندگانو! د الله ﷻ پر دین باندې ټینګ سئ.

ناستو خلکو ترې وپوښتل: یا رسول الله ﷺ! څومره وخت په محکمه کې اوسېږي؟

رسول الله ﷺ وفرمایل: څلوېښت ورځې اوسېږي لومړۍ ورځ یې د کال په څېر اوږده ده، دوهمه ورځ یې د میاشتي په څېر اوږده ده، دریمه ورځ یې د اوونۍ په څېر اوږده ده.

اصحابانو وپوښتل: یا رسول الله ﷺ! دغه ورځ چې د کال په څېر ده موږ ته د یوې ورځې لمونځونه بسنه کوي؟

رسول الله ﷺ وفرمایل: یا! بلکې خپل لمونځوته اندازه کښېږدئ. اصحابانو بیا وپوښتل: یا رسول الله ﷺ! د دجال چابکي څومره ده؟

رسول الله ﷺ وفرمایل: د باران په څېر ده چې باد ورپسې وي. رسول الله ﷺ د پورتنیو خبرو په تعقیب وفرمایل: دجال به یو قوم ته راسي، دې ته به یې وهڅوي چې پر ده ایمان راوړي او دی په خدایي ومني. هغه قوم به د ده په کړنو وغولېږي، د کمزوري عقیدې

خښتنان به وي ايمان به پر راوړي. د جال به د دوی د خوشاله کولو په موخه اسمان ته امر وکړي ترڅو باران پر وکړي، اسمان به د الله ﷻ د حکمت پر بنسټ د ده امر ومني. باران به پر واوروي، مخکه به پرې شنه سي، شپه به باندي راسي د دې قوم حيوانان به د پخوا په پرتله غټ سوي وي غولانځي به يې د شيدو ډکي وي او اړخونه به يې پرسېدلي وي يعني چاغ به وي. بيا به بل قوم ته راسي د تېر قوم په څېر به يې پر ځان باندي ايمان راوړلو ته وهڅوي. دا قوم به د ټينګي عقيدې خښتنان وي، د ده غوښتني ته به په يا سره جواب ووايي. د دې قوم په جواب سره به دی په قهر سي مخ به ترې واړوي، د الله ﷻ د حکمت او ازمويني پر بنسټ به پر دوی ويرجن سهار راسي، يعني کله چي شپه باندي تېره سي قحطۍ به وهلي وي په لاسو کي به يې هيڅ مال نه وي.

تر دې کړنو وروسته به د جال يوې کنډوالې ته راسي امر به ورته وکړي: خزانې دي راوباسه! د ده د امر سره سم به د پيسو خزانې د مچمچيانو د مشر په څېر په ده پسي رواني وي، يعني لکه د مچمچيانو په مشر پسې چي مچمچياني رواني وي په ده پسې به هم داسي د پيسو خزانې رواني وي.

بيا به يو غوره ځوان راوغواړي سر به يې په توره ورووهي سر به يې پرې سي د يوې ټوټې په څير. بيا به يې راوبولي مخامخ به يې کړي د هغه سړي مخ به ځلېږي او خاندي به، دی به په دې کار بوخت وي چي الله ﷻ به عيسى عليه السلام راولېږي. د دمشق د ختيځ لوري پر مناره به راکښته سي لاسونه به يې د ملايکو پر وزرونو ايښي وي کله چې سر پورته يا کښته کړي د مرغلرو په څېر به څاڅکي ترې تويېږي هر کافر ته چې يې بوی ورسېږي بېله مړيني به نه پاتېږي يعني د بوي په رسېدلو

سره به مري. د عيسى عليه السلام بله خانگرتيا به دا وي چي ساه به يې تر هغه
خايه رسېږي خومره چې يې د سترگو کاته رسېږي.

تر راتگ وروسته به دستي د جال ولټوي تر داسي بريده چې د (لد)
نومي خای په دروازه کې به يې پيدا کړي بيا به يې ووژني (تر مړيني)
وروسته به يو داسي قوم ته راسي، چې الله جل جلاله به د جال څخه ساتلی
وي، مخونه به يې (د دوږو) څخه ورپاک کړي او د جنت په لوږو
مقاماتو به يې خبر کړي.

ورپسې به الله جل جلاله عيسى عليه السلام ته وفرمايي: زه يوه ډله د محکي
پر مخ راپاخوم چي هيچا لره يې د جنگ کولو توان نسته، زما سپېڅلي
بندگان وکوه طور ته يو خاي کړه تر څو الله جل جلاله يې د دغه راپاڅېدلي
ډلي له شره وژغوري، عيسى عليه السلام به هم داسي وکړي.

الله جل جلاله به ياجوج او ماجوج راولېږي چې د هره لوري به په تلوار
سره راځغلي. کله چې يې لومړنۍ ډله راسي د (طبريه) نومي درياب
ټولي اوبه به وچيښي بيا به يې وروستۍ ډله راسي و به وایي: رښتيا هم
په دې درياب کي يو وخت اوبه وې، يعني هغې لومړۍ ډلي به دومره
ويجاړۍ رامنځته کړي وي چې بيخي به نړۍ بل لوري ته گرځېدلې وي.
وروسته به مزل وکړي تر داسي بريده چې خمر نومي غره ته به ورسېږي
چي د بيت المقدس اړونده يو غردۍ. بيا به ووايي: رښتيا هم هغه څوک
چي پر محکه اوسېده ټول مومره کړه راسئ! د هغه چا د وژني په لټه کي
سو چې په اسمان کي اوسېږي. د دې خبري کولو سره جوخت به د اسمان
لوري ته ويشتل پيل کړي. الله جل جلاله به بيرته پر دوی باندي په وينو سره
غشي راکنښته کړي خو دوی نور هم وغولېږي.

د الله جل جلاله نبي به د ملگرو سره يو خای په غره کي بند وي تر داسي

بریده چي د نن ورځي تر سلو دینارو به د دوی لپاره د غوايي سر غوره وي يعني دونه به لوږي ځپلي وي چي تريوه لوی معیار پیسو به ورته لږ خوراكي توکي غوره وي.

بیا به د الله ﷺ نبي د ملگرو سره د خلاصون لپاره دعاو کړي، الله ﷻ به یې دعا قبوله کړي، په پایله کي به د یاجوج او ماجوج په غاړو کي چینجي پیدا کړي کله چي سهار سي د یوه نفس په څېر به ټوله مړه سوي وي. د دوی تر مړیني وروسته به عیسیٰ ﷺ د ملگرو سره مل و مځکي ته راکښته سي خو د مځکي پر مخ به یوه لوېشت مځکه پیدا نه کړي، چي پر و اوسېږي مگر ټوله مځکه به د دوی په غوږو او بدو بویونو چټله وي بیا به عیسیٰ ﷺ د ملگرو سره و الله ﷻ ته لاس په دعا سي، دعا به یې قبوله سي، الله ﷻ به د اوبنانو د غاړو په څېر مرغان راواستوي د یاجوج او ماجوج کالبتونه به هغه ځای ته وغورځوي کوم چي د الله ﷻ اراده وي. په یوه بل حدیث کي راغلي دي، چي په (نهیل) نومي ځای کي به یې وغورځوي او مسلمانان به تر اوو کالو پوري د دوی په غشو، لینديو او تورو باندي اور بلوي بیا به الله ﷻ باران واوروي چي ټولو خټینو او ورینو ودانیو ته به یې ورسېږي، مځکه به پرېولي، په داسي بڼه چي د یوې پرېولي او پاكي ډبري په څېر به یې پرېږدي بیا به مځکي ته وویل سي: ځپلي میوې دي راشنې کړه! او خپل برکت دي بېرته راوگرځوه. د څښتن تعالی ﷻ د امر سره سم به په مځکه کي زیات برکتونه خپاره سي، آن تر دې چي په دغه وخت کي به د یوه انار څخه یوه ډله خوراک کوي، د انارو په پوست سره به سایه لاسته راوړي، په شیدو کي به برکت ولوېږي تر داسي بریده چي یوه لنګه اوبڼه به د یوې ډلي خلکو د خوراک بسنه کوي، یوه لنګه

غوا به د يوه درست ټبر خلکو خوراكي بسنه کوي او يوه لنکه مېر به د
يوې داسي ټولۍ خلکو خوراكي بسنه کوي، چي تر يوه ټبر په شمېر کي
زياته وي. دوی به همداسي اوسي چي الله ﷻ به يو ښه بوی لرونکی
باد راواستوي، د مؤمنانو تر بغلونو به لاندي سي د هر مؤمن او
مسلمان روح به قبض سي او ټول شراچوونکي به پاته سي چي د خروپه
خېر به جنگونه کوي، قيامت به هم پر داسي ناپوهو خلکو رامنځته
کېږي^(۱).

(۱) وعن نواس بن سمان رضي الله عنه قال ذكر رسول الله ﷺ الدجال فقال : ... ويبقي
اشرار الناس يتهاجرون فيها تهاجر الحمر فعليهم تقوم الساعة. رواه المسلم الاقول
تطرحهم، ورواه ترمذي. كذا في المشكوة جلد - ٢، صفحہ - ٥٩٤.

د يوه بي ساري حيوان راتلل

رسول الله ﷺ د خپلو معجزو په لړ کې يوه بله وړاندوينه دا کړېده، چې په وروستۍ زمانه کې به يو حيوان راسي چې (دآبة الارضة) به ورته وايي. خوږ نبي ﷺ د لا ټينگار په موخه فرمايلي دي، چې تر هغو به قيامت نه سي ترڅو دغه حيوان نه وي راغلی ^(۱).

همدا ډول رسول الله ﷺ په قرآن کې اسلامي امت ته ښودلي دي، چې نوموړی حيوان راتلونکی دی، ځکه الله ﷻ فرمايي:

أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ ^(۲).

ژباړه: موږ به د مځکي څخه دوی لره يو حيوان راوباسو، چې د دوی سره خبرې وکړي.

قرآن پوهان فرمايي، چې د دغه حيوان څخه موخه هغه حيوان دی چې رسول الله ﷺ په حديث کې ښودلی دی او د قيامت تر راتګ وړاندې به راځي.

يادونه: دآبة الارضة په آخره زمانه کې د څابښت پر وخت راوړي سر به يې د غوايي، سترګې به يې د خنزير، غوږونه به يې د فيل او غاړه به يې د شتر مرغ په څير وي، رنگ به يې وپړانګ ته، لکۍ به يې پس ته

^(۱) وعن حذيفة بن اسيد غفاري ؓ قال: اطلع النبي ﷺ علينا ونحن نتذاكر فقال: ما تذكرون قالوا نذكر الساعة قال انها لن تقوم حتي تروا قبلها عشرة آيات فذكر الدخان والدابة رواه مسلم. كذا في المشكوة، ٢ تهوك، ٤٩٤ مخ.

^(۲) سورة النمل، الايه ٨٢.

او پښې به يې اوښ ته ورته وي او د هرو دوو پښو په منځ کي به يې
 دوولس گزه فاصله وي. د موسى عليه السلام لکړه او د سليمان عليه السلام مهر به
 ورسره وي. د هر سړی سره به يو ځای کېږي هيڅوک نه سي ترې
 خلاصېدای ترڅو د کافر پر مخ باندي د سليمان عليه السلام په مهر باندي د
 کفر تاپه ووهي او مسلمان د موسى عليه السلام په لکړه باندي ووهي^(١).

^(١) ابن کثير ٣ - ٣٧٦.

پر درسته نړۍ د لوګي راتلل

د رسول الله ﷺ د معجزو په لړ کې بله هغه وړاندوینه ده، چې د دود (لوګي) په اړه یې کړې ده او فرمایلي یې دي چې په وروستی زمانه کې به دغه دود راځي ټوله نړۍ به نیسي. البته راتلل به یې په داسې بڼه وي چې د ختیځ لوري څخه به راځي تر لوېدیځه پوري او تر څلوېښتو ورځو پوري به پاته وي کله چې مؤمن ته نوموړی دود ورسېږي داسې احساس به کوي لکه زکام او کله چې کافر ته ورسېږي داسې به وي لکه مست (نشه) ^(۱).

د رسول الله ﷺ د دغه خبرې د ثبوت په موخه الله ﷻ فرمایي:

فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ ﴿١٠٢﴾ يَغْشى النَّاسَ ^(۲)

ژباړه: (یاد کړه اې محمد ﷺ!) چې اسمان به په ښکاره دود (لوګي) سره راتلل وکړي خلک به بېهوښه کړي.

د مولانا عبدالحق دهلوي په اند د دغه دود (لوګي) څخه، چې په قرآن کې ذکر سوی دی هغه دود (لوګي) مراد دی چې د قیامت د لویو نڅښو څخه یوه نڅښه ده او د زمانې په وروستیو کې منځته راځي.

^(۱) وعن حذیفه بن اسید غفاري ؓ قال: اطلع النبي ﷺ علينا ونحن نتذاكر فقال: ما تذكرون قالوا نذكر الساعة قال انها لن تقوم حتي تروا قبلها عشرة آيات فا الدخان والداية... رواه مسلم. كذا في المشكوة جلد - ۲، صفحہ - ۴۹۴.

^(۲) سورة الدخان، الايه ۱۰.

لمر به له لوېديځ څخه راوځېږي

د رسول الله ﷺ يوه بله وړاندوينه د لوېديځ لوري څخه د لمر راختلو څخه عبارت ده يعنې کله چې مائېگر لمر ولوېږي بيرته به د همغه لوري څخه راوځېږي ځکه د رسول الله ﷺ څخه رانقل سويدي: حضرت ابي ذر رضي الله عنه فرمايلي دي: يوه ورځ مائېگر لمر ولوېږي رسول الله ﷺ زما څخه وپوښتل، چې: ته خبر يې دغه لمر چيري ځي؟ ما ورته وويل: الله ﷻ او د هغه رسول ښه پوهېږي. رسول الله ﷺ راته وويل: دغه لمر د عرش و لوري ته ځي تر داسي بريده چې تر عرش لاندي الله ﷻ ته سجده وکړي بيا بيرته د راختلو اجازه وغواړي، اجازه هم ورکړه سي ترڅو دا بل سهار د ختيځ لوري څخه بېرته راوځېږي. يوه داسي ورځ به راسي چې لمر به سجده وکړي مگر اجازه به ور نه کړل سي او ورته وبه ويل سي: ولاړ سه د کومه ځايه چې راغلی يې بېرته پر هغه لوري وځېږه د نه اجازې په صورت کي به لمر بيرته د لوېديځ لوري څخه راوځېږي. د شک پرته به په وروستۍ زمانه کي دا پېښه رامنځته کېږي ځکه دا د يوه رښتيني پيغمبر وړاندوينه ده، چې هيڅکله يې درواغ نه دي ثابت سوي ^(۱).

^(۱) وعن ابي ذر رضي الله عنه قال: قال رسول الله ﷺ حين غربت الشمس اتدري اين تذهب هذه قلت الله ورسوله اعلم قال فانها تذهب حتي تسجد تحت العرش فتأذن فيؤذن لها ويوشك ان تسجد ولا تقبل منها وتستأذن فلا يؤذن لها ويقال لها ارجعي من حيث جئت فتطلع من مغربها فذا لك قوله تعالى والشمس تجري لمستقر لها قال: رسول الله ﷺ و مستقرها تحت العرش. متفق عليه. كذا في المشكوة جلد - ۲، صفحه ۴۹۴.

مُحَكه به و بنويپري

د رسول الله ﷺ د معجزو په لړ کي بله وړاندوينه د مُحکي د خسف (مُحکي بنويپدني) څخه عبارت ده، مُحک رسول الله ﷺ فرمايلي دي: تر هغه به قيامت نه سي تر څو په وروستۍ زمانه کي خسف رامنځته نه سي البته دغه خسف به يو ځل په ختيځ لوري کي، دوهم ځل په لوېديځ لوري کي، دريم ځل به په جزيره العرب (عربي ټاپو) کي وي^(۱).

په وروستۍ زمانه کي به حيوانان خبري وکړي

رسول الله ﷺ د وړاندويني په ډول فرمايلي دي: زما دي قسم په هغه ذات وي، چې زما وجود (نفس) د ده په توان کي دى تر هغه به قيامت نه سي تر څو (درې شيان د انسانانو سره خبري وکړي) څاروي، د چلاخي سراو د چمپلانو تسمې به د انسان سره خبري وکړي د انسان ورون (چي د انسان د وجود غړى دى) به د هغه څه په

^(۱) وعن حذيفه بن اسيد غفاري ؓ قال: اطلع النبي ﷺ علينا ونحن نتذاكر فقال: ما تذكرون قالوا نذكر الساعة قال انها لن تقوم حتي تروا قبلها عشرة آيات فذكر الدخان والدابة... رواه مسلم. كذا في المشكوة جلد - ۲، صفحه ۴۹۴.

باب انسان ته معلومات ورکړي، چي د ده تر شاد ده په کورنۍ کي پېښ
سوي دي^(۱).

په وروستۍ زمانه کي به اور را منځته سي

په وروستۍ زمانه کي يعني تر قيامت وړاندي د وړاندويني په
دول رسول الله ﷺ فرمايي^(۲):
د قيامت د لومړيو نښانو څخه به دا وي چي اور به راسي خلک به د
حشر د ميدان و لوري ته شري.
ياد اښت: طبعي خبره ده. چي د پورتنيو کړنو په لوستلو سره به
هغه ځوانان، چي د غربي مفکورو تر اغيز لاندې راغلي وي او د نړۍ د
زيب او ښکلا په نشه مست و، په دې فکر سي چي د ملايانو سره لا هغه
د حجرو او مسجدونو خبري ملې دي، دونه د تمدن څخه ليري دي چي لا
هغه د پخوانيو پېړيو خبري يې په دماغ کي دي، ته دا متمدنه نړۍ
وگوره! نړيواله کمپيوټرايزه اداره وگوره! د دنيا پرمختللي
ټيکنالوجي وگوره! چي د دنيا هره زاويه د متمدنو خلکو تر گورت
لاندې ده او ته د ملايانو دا درواغ وگوره چي ياجوج او ماجوج راځي.

(۱) رواه الامام احمد في المسند ۸۸/۳، وابن سعد في الطبقات ۱/۱۷۳، والحاكم في
المستدرک ۴/۴۶۷، وقال هذا حديث حسن على شرط مسلم ولم يخرجاه ووافقه
الذهبي والبيهقي في دلائل النبوة وصححه ۴۱/۶ - ۴۲، البداية والنهاية ۶/۱۵۰.

(۲) وَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ أَوَّلُ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ نَارٌ تَخْشُرُ النَّاسَ مِنْ الْمَشْرِقِ إِلَى الْمَغْرِبِ. بخاري جلد - ۲.

ټول خلگ به خوري، له اسمانه پيغمبر راځي او داسي نور، دا کله کېدای سي او نه د منلو وړ دي ځکه انسانانو ټولي سياري تر خپل قابو لاندې راوستې، هيچري يې اسمان پيدانه کړ، دوی لا په هغه فکر دي چي يو وخت به نړۍ بل لوري ته ځي؟

د پورتنیو پوښتنو او د دغه مستعمرو افکار په جواب کي زما له انده که يوازي دونه وويل سي بسنه کوي، چي تاسو په معاصره ټيکنالوجي د زبات تر بريده رسولې ده چي په فضا کي په ميليارډونو سياري شتون لري ځيني يې سياري دي، دومره غټي دي چي آن ځيني يې د مځکي څو برابره دي ټولي يو له بله سره تېرېږي او هيڅ ټکر نه رامنځته کېږي او په مځکه کي د پورتنیو سيارو په پرتله ډير شيان شتون لري او هره ورځ په مځکه کي په زرونو ټکرونه رامنځته کېږي دا نو ولي؟ که پورتنۍ سياري يو له بله سره ټکو وکړي دا متمدنه نړۍ چي څو برابره ترې کوچنۍ ده، ورانه به يې نه کړي؟ هلته به هم معاصري ټيکنالوجي د مخنيوي لپاره يوڅه وکړي؟

بله خبره لا دا ده چي د ځونامي تر توپان وړاندې که ملايانو تاسو ته ويلي وای چي يو وخت به دغه څو هيوادونه يوه ډېره لويه سمندري زلزله ځپي او په سوونو زره خلک به ووژني يوازي به د گوتو په شمار خلک او مسجدونه پاته سي، بيا به هم تاسو ويلای چي دا متمدنه نړۍ وگوره! دا د ملايانو پخوانۍ خبري وگوره. که مولوی صاحب تاسو ته ويلي وای چي يو وخت به د نړۍ ستر ځواکمنان د امريکا د لويي وچي ځنگليان بېوزلي خلک وي، چي د اسلامي خلافت څخه پټ وه، د درستي نړۍ ښکېلاک به غواړي، تر ټولي نړۍ به يې اقتصاد پياوړی وي، په جهاني سطحه به د ښکلو ښارونو لرونکی هيواد وي، دومره پر

مختللي تيکنالوجي به يې وي چي يوه پاڼه به لاهم د دوی هیواد ته په قاچاق څوک نه سي وړلای، د خپلي وچي څخه به د نورو وچو متمدن هیوادونه کنټرولوي، د نړۍ امپراتور مسلمانان به (العیاذ باللہ) د غلو په څېر په غرونو کي اوسېږي، په یوه هیواد کي به ازاد ژوند هم نه سي کولای، خپل نظر به هم نه سي څرګندولای یوازي یوه لاره به لري هغه دا چي د دوی ګوډاګیان به جوړېږي، خپلي مذهبي لارښووني به سانسوروي که یې ونه کړي په تور لیست کي به نیول کېږي، بیا به دغه خوار خلګ د نړۍ لوی ښکېلاکګر هیواد امریکا ته ورځي الوتکي به یې یرغملوي، د امریکا په سترو ځایونو کي چي نړیوال شهرت به لري، غورځوي. تاسو به ویلای چي سړی دونه درواغ وایي چي تريوه بریده شوتیا ولري، دا کله کېدای سي؟

د پورتنیو خبرو په نظر کي نیولو سره په ډاګه ویل کېدای سي، چي پورته خبري یوه بېلګه وه بلکي نړۍ په لسهاوو ځلي داسي لور ته ګرځېدلې ده، چي انساني فکر به هیڅ نه منل. نو څرنگه چي د رسول الله ﷺ لومړنۍ څو وړاندویني رښتیني ثابتې سوي دي پاته وړاندي ویناوي یې هم له شک پرته رښتیني ثابتېږي.

ای د غرب تراغېز لاندې ځوانانو! د یوه مسلمان ورور په توګه په درنښت هیله درڅخه کوم چي د نورو تقلید پرېږدئ! خپل استقلال د ځان لپاره خوښ کړئ، په ځان کي همت پیدا کړئ، د خدای لپاره دومره همت خو وکړئ لکه شرق او غرب چي یې لري که تاسو وایاست چي موږ تر هغو په همت کي ټیټ نه یو نو زه درته وایم تاسو په خپلو ګریوانونو کي وګورئ لږ وړاندې د انګریزانو د یرغل په وخت کي د میکناتن څېره وګورئ! بیا د خپلو نیکونو څېرې وګورئ چي د دوی سره جنګېدل، چي

د ميکناټن ټپي ته تاسي اووټي ياست او که د ميکناټن لمسيان ستاسو د نيکونو ټپو ته اووټي دي. ستاسو نيکونو چي د خپل مذهب رښتيني تقليد کاوه پر دوی بريالي وو، دوی په نظامي ډگر کي ستاسو تر نيکونو پاته وه کله چي يې تاسو د فکري جگړې په ډگر کي استعمار کړاست د خپل مذهب او نيکونو له تقليد څخه يې پېل کړاست اوس دوی پر تاسو بريالي سول.

تاسو د نړۍ شاليد مطالعه کړئ د اسلام پرته چي هر څومره پر مختللي معاشوي لايحې نړۍ ته راغلي دي ټولي د ناکامۍ پر لوري تللي دي، خو د اسلام لارښووني چي له پيل څخه پر کومه بڼه را رواني دي پر همغه ډول ثابتي پاته سوي دي، هيڅ ډول ناکامي نه ده پکښې تر سترگو سوي بلکي د سترو نړيوالو فيلسوفانو په شتون کي هيڅ څوک په دې نه دی توانېدلی چي يوه لږه نيمگړتيا هم په اسلام کي پيدا کړي.

ايا معجزې هم دومره دي؟

همدا د کتاب د پای کرښې دي، اوس پوښتنه دا ده چې دا د ګوتو په شمار معجزې دي، ايا د رسول الله ﷺ څخه نوري معجزې نه دي څرګندي سوي؟

جواب دا دی چې د رسول الله ﷺ معجزې دونه زیاتي دي که یې د رېګو او ګانو د ډېروالي سره مشابهت ورکړم مبالغه به نه وي ځکه که څوک د علامه سیوطي رحمه الله علیه ځانص کبری نومی کتاب مطالعه کړي بې شماره معجزې به یې تر سترګو سي. همدا ډول د معجزات الرسول په نامه کتاب کې د رسول الله ﷺ زر معجزې تر بحث لاندې په ښه سلاست نیول سوي دي، خو په دې ځای کې یوازې هم دومره شمېره معجزې لیکل سوي دي او په دغه شمېره بسنه سوې ده لامل یې دا دی چې د دې رسالې څخه پیغام د رسول الله ﷺ د ټولو معجزو بیان نه دی بلکې په دې رساله کې هغه معاصر تهذيب خوښه خلکو ته دا پیغام دی چې د امپریالیزم مفکورې هغه خبره له مغزو وغورځوي چې محمد ﷺ د خپلي زمانې یو فکري فیلسوف و، خلګ یې په فکري ډول استعمار کړي وو او د یو لړ تکتیکونو پر بنیاد یې ځینې بریاوې لاسته راوړي وې.

حقیقت دا دی چې محمد ﷺ د دې نړۍ لپاره د خواخوږۍ پیغام راوړی دی، هوساینه، ازادي، ستر اقتصاد او داسې نوري بریاوې ده د لارښوونو په تقلید کې نغښتي دي. ده د کرنې د مادیاتو پر بنسټ نه

دي ولاړي بلکي د ده په ټولو کړنو کي معنويت نغښتی دی، چي پورتنۍ کړنې يې بېلگې دي.

بله خبره داده، چي د رسول الله ﷺ څخه بې شمېره معجزې رانقل سوي دي خو د څېړني له مخي ځيني هغه روايتونه د رښتينولۍ په توان کي ټيټ دي له همدې امله د رسول الله ﷺ څخه هغه معجزې په دې رساله کي رانقل سوي دي، چي د شک پرته رامنځته سوي دي او په رښتينولي کي په نهايي ډول مضبوطي دي.

د علامه رشاد خېرندويه ټولنې چاپ کړي آثار

۱. احمد شاهي کندهار (لومړۍ ټوک)
۲. احمد شاهي کندهار (دوهم ټوک)
۳. په افغانستان کې د يوه بندي خاطرات
۴. پښتو متلونه
۵. د پلار ليکونه لور ته
۶. د کوډو سرنوشت د علمي پلټنې په رڼا کې
۷. د پښتنو د ټولنيز تاريخ مبادي
۸. شل مقالې (نهمه برخه)
۹. شل مقالې (لسمه برخه)
۱۰. شل مقالې (يوولسمه برخه)
۱۱. شل مقالې (دوولسمه برخه)
۱۲. شل مقالې (ديارلسمه برخه)
۱۳. انکار
۱۴. ستايني او وېرني
۱۵. پر معياري ژبه د معيار په ژبه يوه خپرونه
۱۶. کشف شاهنامه قبل از دوره مغل
۱۷. انگور
۱۸. پښتو ستايني بودا پيست ته بوتلم
۱۹. ملي هينداره
۲۰. پوليتکل ساينس ته يوه کتنه
۲۱. د پښتو ادب لنډ تاريخ
۲۲. د ميوند فاتح

۲۳. کندهاري ورونه

۲۴. پردېس بېنوا

۲۵. د خليل الله خليل دېوان

۲۶. پرېشانه افکار (نثري ټوټې)

۲۷. Afghan Shaghasis

۲۸. د کندهار دودونه

۲۹. اوسني ليکوال

۳۰. د کندهار مشاهير

۳۱. نبوي معجزې (همدغه اثر)

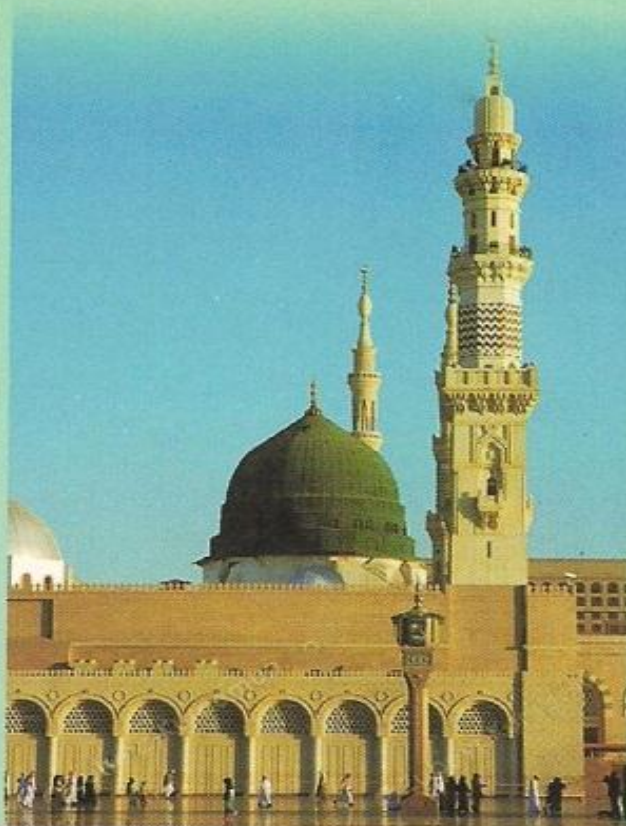
د تعلیم الاسلام راډیو ویب پانه په خوا:

www.TaleemulIslam-Radio.com

نبوي معجزې

ليکوال:

مولوي عبدالهادي حماد

www.TaleemulIslam-Radio.com

Published by:
Allama Rashad Publication Institution
Kandahar - Afghanistan

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English